Enjoyable Sanskrit Grammar Series

Volume 1 A Basic Structure of the Language

Key to Exercise No.1 to 21

Editor : Medhā Michika, AVG, Anaikatti

E-Published by:

Arsha Avinash Foundation
104 Third Street, Tatabad, Coimbatore 641012, India
Phone: + 91 9487373635
E mail: arshaavinash.in@gmail.com
www.arshaavinash.in

Exercise #1 - लट् (present tense) कर्तरि (active voice) with 1P धातुs

Common information

लकारः (tense/mood) : लट् (present tense)

प्रयोगः (voice): कर्तरि प्रयोगः (active voice)

तिङन्तं पदम् (verb)	Information of धातु	Information of तिङ्-प्रत्यय (verbal suffix)		English translation
		person/number	पुरुषः/वचनम्	
भवति $^{III/1}$	भू (1P) to exist	3rd person/singular	प्रथमपुरुषः/एकवचनम्	He is.
कर्षन्ति $^{III/3}$	कृष् (1P) to draw, plough	3rd person/plural	प्रथमपुरुषः/बहुवचनम्	They plough.
गच्छसि $^{II/1}$	गम् (1P) to go	2nd person/singular	मध्यमपुरुषः/एकवचनम्	You go.
चरन्ति $^{III/3}$	चर् (1P) to move	3rd person/plural	प्रथमपुरुषः/बहुवचनम्	They move.
जीवति $^{III/3}$	जीव् (1P) to live	3rd person/singular	प्रथमपुरुषः/एकवचनम्	He lives.
नमामि $^{I/1}$	नम् (1P) to salute	1st person/singular	उत्तमपुरुषः/एकवचनम्	I salute.
पतन्ति $^{III/3}$	पत् (1P) to fall	3rd person/plural	प्रथमपुरुषः/बहुवचनम्	They fall.
पश्यति $^{III/1}$	दृश् (1P) to see	3rd person/singular	प्रथमपुरुषः/एकवचनम्	He sees.
तिष्ठन्ति $^{III/3}$	स्था (1P) to stay	3rd person/plural	प्रथमपुरुषः/बहुवचनम्	They stay.
स्मरामि $^{I/1}$	स्मृ (1P) to remember	1st person/singular	उत्तमपुरुषः/एकवचनम्	I remember.
पठथ $^{II/3}$	पठ् (1P) to study	2nd person/plural	मध्यमपुरुषः/बहुवचनम्	You all study.
नयामि $^{I/1}$	नी (1U) to lead	1st person/singular	उत्तमपुरुषः/एकवचनम्	I lead.
गच्छामि $^{I/1}$	गम् (1P) to go	1st person/singular	उत्तमपुरुषः/एकवचनम्	I go.
पश्यन्ति $^{III/3}$	दृश् (1P) to see	3rd person/plural	प्रथमपुरुषः/बहुवचनम्	They see.
जीवामि $^{I/1}$	जीव् (1P) to live	1st person/singular	उत्तमपुरुषः/एकवचनम्	I live.

वसामः I/3	वस् (1P) to dwell	1st person/plural	उत्तमपुरुषः/बहुवचनम्	We dwell.
स्मरन्ति III/3	स्मृ (1P) to remember	3rd person/plural	प्रथमपुरुषः/बहुवचनम्	They remember.
पठतः III/2	पठ् (1P) to study	3rd person/dual	प्रथमपुरुषः/द्विवचनम्	Those two study.

<u>Exercise #2 – धातुकोशः (dictionary of roots)</u>

Consult धातुकोशः and find appropriate धातु according to the forms given in the list.

तिङन्तं पदम् (verb)	Information of धातु	Information of तिङ्-प्रत्यय (verbal suffix)		English translation
		person/number	पुरुषः/वचनम्	
अर्चामः I/3	अर्च् (1P) to worship	1st person/plural	उत्तमपुरुषः/बहुवचनम्	We worship.
उषन्ति III/3	उष् (1P) to burn	3rd person/plural	प्रथमपुरुषः/बहुवचनम्	They burn.
खादसि II/1	खाद् (1P) to eat	2nd person/singular	मध्यमपुरुषः/एकवचनम्	You eat.
चलति III/1	चल् (1P) to move	3rd person/singular	प्रथमपुरुषः/एकवचनम्	He moves.
जयसि II/1	जि (1P) to conquer	2nd person/singular	मध्यमपुरुषः/एकवचनम्	You conquer.
जपामः I/3	जप् (1P) to mutter	1st person/plural	उत्तमपुरुषः/बहुवचनम्	We mutter.
तपतः III/2	तप् (1P) to heat	3rd person/dual	प्रथमपुरुषः/द्विवचनम्	Those two heat.
तरति III/1	तॄ (1P) to cross	3rd person/singular	प्रथमपुरुषः/एकवचनम्	He crosses.
दहन्ति III/3	दह् (1P) to burn	3rd person/plural	प्रथमपुरुषः/बहुवचनम्	They burn.
धावथः II/2	धाव् (1U) to run	2nd person/dual	मध्यमपुरुषः/द्विवचनम्	You two run.
पचामि I/1	पच् (1U) to cook	1st person/singular	उत्तमपुरुषः/एकवचनम्	I cook.
पिबति III/1	पा (1P) to drink	3rd person/singular	प्रथमपुरुषः/एकवचनम्	He drinks.
भ्रमथ II/3	भ्रम् (1P) to wander	2nd person/plural	मध्यमपुरुषः/बहुवचनम्	You all wander.
व्रजामि I/1	व्रज् (1P) to walk	1st person/singular	उत्तमपुरुषः/एकवचनम्	I walk.
वदसि II/1	वद् (1P) to speak	2nd person/singular	मध्यमपुरुषः/एकवचनम्	You speak.

वहामि I/1	वह् (1U) to carry	1st person/Singular	उत्तमपुरुषः/एकवचनम्	I carry.
शोचन्ति III/3	शुच् (1P) to grieve	3rd person/Plural	प्रथमपुरुषः/बहुवचनम्	They grieve.
हरति III/1	हृ (1U) to take away	3rd person/singular	प्रथमपुरुषः/एकवचनम्	He takes away.
हससि II/1	हस् (1P) to smile	2nd person/singular	मध्यमपुरुषः/एकवचनम्	You smile.

Exercise #3–धतु with उपसर्ग in the sevond part of धातुकोशः

	with उपसर्ग	meaning with उपसर्ग	III/1	translation
भू (1P) to be	अनु + भू	to experience	अनुभवति	He experiences.
	सम् + भू	to be possible to exist	सम्भवति	It is possible.
गम् (1P) to go	अव + गम्	to know	अवगच्छति	He knows.
	आ + गम्	to come	आगच्छति	He comes.
	अभि + गम्	to visit	अभिगच्छ ति	He visits.
	अधि + गम्	to understand	अधिगच्छ ति	He understands.
चर् (1P) to go	आ + चर्	to act	आचरति	He acts.
	प्र + चर्	to walk about	प्रचरति	He walks about.
वस् (1P) to dwell	नि + वस्	to dwell to exist	निवसति	He dwells/exists.
	उप + वस्	to dwell to fast	उपवसति	He dwells/fasts.
स्मृ (1P) to remember	वि + स्मृ	to forget	विस्मरति	He forgets.
बुध् (1P) to know	प्र + बुध्	to awake	प्रबोधति	He awakes.
	सम् + बुध्	to understand	सम्बोधति	He understands.
वद् (1P) to speak	अनु + वद्	to restate to repeat after	अनुवदति	He restates. He repeat after
	प्रति +वद्	to speak to answer	प्रतिवदति	He speaks/answers.

	सम् +वद्	to talk to convers	सम्वदति	He talks to/converses.
व्रज् (1P) to go	परि+व्रज्	to wanderabout as a religious mendicant	परिव्रजति	He wanders.
हृ (1U) to take away	परि +हृ	to avoid	परिहरति	He avoids.
	उद् +आ + हृ	to relate to illustrate to set up	उदाहरति	He relates/illustrates /sets up.
मुह् (4P) to be confused	वि + मुह्	to be perplexed	विमुह्यति	He is perplexed.
	सम् + मुह्	to be perplexed to ignorant	सम्मुह्यति	He is perplexed /ignorant.
दिश् (6U) to show	उप + दिश्	to teach	उपदिशति	He teaches.
विश् (6P) to enter	उप +विश्	to sit down	उपविशति	He sits down.
	प्र + विश्	to enter to introduce	प्रविशति	He enters/introduces.
आप् (5P) to pervade	प्र + आप्	to obtain	प्राप्नोति	He obtains.
कृ (8U) to do	अनु + कृ	to do after to imitate	अनुकरोति	He does after/imitates.
	उप + कृ	to befriend to assist	उपकरोति	He befriends/assists.
ज्ञा (9P) to know	वि + ज्ञा	to know	विजानाति	He knows.

Exercise #4 – आत्मनेपदी धातु

Verb	धातुः	Translation
लभन्ते [III/3]	लभ् (1A) to obtain	They obtain.
ईक्षे [I/1]	ईक्ष् (1A) to see	I see.
बाधन्ते [III/3]	बाध् (1A) to negate	They negate.
मोदे [I/1]	मुद् (1A) to rejoice	I rejoice.
यतन्ते [III/3]	यत् (1A) to attempt/to strive	They attempt/strive.
रमामहे [I/3]	रम् (1A) to play/to rejoice	We play.
रमे [I/1]	रम् (1A) to play/to rejoice	I play.
वर्तते [III/1]	वृत्(1A) to be	He is.
वर्तन्ते [III/3]	वृत् (1A) to be	They are.
सेवते [III/1]	सेव् (1A) to serve	He serves.
सेवसे [II/1]	सेव् (1A) to serve	You serve.
शङ्कसे [II/1]	शङ्क् (1A) to doubt	You doubt.
लभे [I/1]	लभ् (1A) to obtain	I obtain.
लभावहे [I/2]	लभ् (1A) to obtain	We two obtain.
शोभेते [III/2]	शुभ् (1A) to shine	Those two shine.
सहध्वे [II/3]	सह् (1A) to suffer	You all suffer.
यतेथे [II/2]	यत् (1A) to strive	You two strive.
काशते [III/1]	काश् (1A) to shine	He shines.
भाषसे [II/1]	भाष् (1A) to speak	You speak.
भाषध्वे [II/3]	भाष् (1A) to speak	You all speak.
वर्तेते [III/2]	वृत् (1A) to be	Those two are.
ईक्षन्ते [III/3]	ईक्ष् (1A) to see	They see.
सेवन्ते [III/3]	सेव् (1A) to serve	They serve.

रमन्ते $^{III/3}$	रम् (1A) to play/to rejoice	They play.
शङ्कामहे $^{I/3}$	शङ्क् (1A) to doubt	We doubt.
यतामहे $^{I/3}$	यत् (1A) to strive	We strive.
जायते $^{III/1}$	जन् (4A) to be born	He is born.
जायन्ते $^{III/3}$	जन् (4A) to be born	They are born.
दीप्यते $^{III/1}$	दीप् (4A) to shine	He shines.
पद्यते $^{III/1}$	पद् (4A) to gain	He gains.
बुध्यसे $^{II/1}$	बुध् (4A) to know	You know.
बुध्यामहे $^{I/3}$	बुध् (4A) to know	We know.
मन्यसे $^{II/1}$	मन् (4A) to consider	You consider.
मन्ये $^{I/1}$	मन् (4A) to consider	I consider.
मन्यते $^{III/1}$	मन् (4A) to consider	He considers.
युध्येथे $^{II/2}$	युध् (4A) to fight	You two fight.
विद्यते $^{III/1}$	विद् (4A) to be	He is.
विद्यन्ते $^{III/3}$	विद् (4A) to be	They are.
सृज्यते $^{III/1}$	सृज् (4A) to create	He creates.
अङ्कते $^{III/1}$	अङ्क् (1A) to mark	He marks.
ऊहते $^{III/1}$	ऊह् (1A) to conjecture, to reason	He conjectures.
एजावहे $^{I/2}$	एज् (1A) to shine	We two shine.
एधते $^{III/1}$	एध् (1A) to prosper/to grow	He prospers.
घटते $^{III/1}$	घट् (1A) to be busy with/to happen	He is busy with.
चेष्टन्ते $^{III/3}$	चेष्ट् (1A) to stir/to make effort	They stir.
दयन्ते $^{III/3}$	दय् (1A) to give/to go/to protect/to hurt/to take	They give.
लोकसे $^{II/1}$	लोक् (1A) to see/to perceive	You see.
वर्धते $^{III/1}$	वृध् (1A) to grow	He grows.

स्पन्दते [III/3]	स्पन्द् (1A) to throb/to shake, to go	He throbs.
पचते [III/1]	पच् (1U) to cook	He cooks.
यजामहे [I/3]	यज् (1U) to sacrifice/to worship with	We sacrifice.
सूयते [III/1]	सू (4A) to bring forth/to beget/to produce	He brings forth.

Exercise #5 – धातु with उपसर्ग in the second part of धातुकोशः

	with उपसर्ग	meaning with उपसर्ग	III/1	translation
ईक्ष् (1A) to see	परि+ईक्ष्	to examine	परीक्षते	He examines.
	सम्+ईक्ष्	to see	समीक्षते	He sees
	प्रति+ईक्ष्	to wait	प्रतीक्षते	He waits
भाष् (1A) to speak	प्रति+भाष्	to reply	प्रतिभाषते	He replies
मुद् (1A) to rejoice	प्र+मुद्	To be very much delighted	प्रमोदते	He is very much delighted.
	अनु+मुद्	to allow	अनुमोदते	He allows
रम् (1A) to play /to rejoice	अभि+रम्	to rejoice	अभिरमते	He rejoices
	उप+रम्	to resolve	उपरमते	He resolves
वृत् (1A) to be	अति+वृत्	to go beyond	अतिवर्तते	He goes beyond
	अनु+वृत्	to follow	अनुवर्तते	He follows
	नि+वृत्	to come back	निवर्तते	He comes back
	प्र+वृत्	to proceed	प्रवर्तते	He proceeds
	वि+नि+वृत्	to return	विनिवर्तते	He returns
शङ्क् (1A) to doubt	आ+शङ्क्	to suspect	आशङ्कते	He suspects
रभ् (1A) to begin	आ+रभ्	to begin	आरभते	He begins
सेव् (1A) to serve	उप+सेव्	to serve	उपसेवते	He serves
जन् (4A) to be born	उप+जन्	to be born, grow	उपजायते	He grows
	अभि+जन्	to be born, arise	अभिजायते	He arises
मन् (4A) to consider	अभि+मन्	to consider	अभिमन्यते	He considers
पद् (4A) to gain	उप+पद्	to be possible,	उपपद्यते	He approaches

	approach		
प्रति+पद्	to reach	प्रतिपद्यते	He reaches
सम्+पद्	to succeed	सम्पद्यते	He succeeds

Exercise #6 - कर्मणि प्रयोगः (passive voice)

धातु:	III / 1	Translation	III / 3	Translation
पठ् (1P) to study	पठ्यते	It is studied.	पठ्यन्ते	They are studied.
गम् (1P) to go	गम्यते	It is reached.	गम्यन्ते	They are reached.
दृश् (1P) to see	दृश्यते	It is seen.	दृश्यन्ते	They are seen.
नम् (1P) to salute	नम्यते	It is saluted.	नम्यन्ते	They are saluted.
नी (1U) to lead, to carry	नीयते	It is leaded.	नीयन्ते	They are led.
अस् (4P) to throw	अस्यते	It is thrown.	अस्यन्ते	They are thrown.
पुष् (4P) to nourish	पुष्यते	It is nourished.	पुष्यन्ते	They are nourished.
शुष् (4P) to dry	शुष्यते	It is dried.	शुष्यन्ते	They are dried.
इष् (6P) to wish	इष्यते	It is wished.	इष्यन्ते	They are wished.
दिश् (6U) to show	दिश्यते	It is shown.	दिश्यन्ते	They are shown.
लिख् (6P) to write	लिख्यते	It is written.	लिख्यन्ते	They are written.
ज्ञा (9P) to know	ज्ञायते	It is known.	ज्ञायन्ते	They are known.
आप् (5P) to pervade	आप्यते	It is pervaded.	आप्यन्ते	They are pervaded.
ईक्ष् (1A) to see	ईक्ष्यते	It is seen.	ईक्ष्यन्ते	They are seen.
बाघ् (1A) to negate	बाघ्यते	It is negated.	बाघ्यन्ते	They are negated.
लभ् (1A) to obtain	लभ्यते	It is obtained.	लभ्यन्ते	They are obtained.
शङ्क् (1A) to doubt	शङ्क्यते	It is doubted.	शङ्क्यन्ते	They are doubted.
सेव् (1A) to serve	सेव्यते	It is served.	सेव्यन्ते	They are served.
वच् (2P,3P) to say	उच्यते	It is said.	उच्यन्ते	They are said.
अव+गम् to know अधि+गम् to obtain उप+गम् to approach	अवगम्यते अधिगम्यते उपगम्यते	It is known. It is obtained. It is	अवगम्यन्ते अधिगम्यन्ते उपगम्यन्ते	They are known. They are obtained. They are

		approached.		approached.
उप+दिश् to teach	उपदिश्यते	It is taught.	उपदिश्यन्ते	They are taught.
अनु+भू to experience	अनुभूयते	It is experienced.	अनुभूयन्ते	They are experienced.
उप+लभ् to obtain	उपलभ्यते	It is obtained.	उपलभ्यन्ते	They are obtained.
आ+ शङ्क् to doubt	आशङ्क्यते	It is doubted.	आशङ्क्यन्ते	They are doubted.
वि+ज्ञा to know	विज्ञायते	It is known.	विज्ञायन्ते	They are known.
प्र+आप् to obtain	प्राप्यते	It is obtained.	प्राप्यन्ते	They are obtained.

Exercise #7 – Other लकारs than लट्

लिट्

1. वाजश्रवसः सर्ववेदसं ददौ । (क १.१)

   Vājaśravasa gave all of his wealth.

ददौ		दा (1P) to give + लिट्/कर्तरि/III/1

दा दा + औ

अभ्यास

द दा + औ		7.4.59 ह्रस्वः।

द दौ		वृद्धिसन्धिः

2. श्रद्धा तम् आविवेश । (क १.२)

   Śraddhā entered him.

आविवेश		आङ् + विश् (6P) to enter + लिट्/कर्तरि/III/1

विश् विश् + अ

वि विश् + अ		7.4.60 हलादिः शेषः। ~ अभ्यासस्य

वि वेश् + अ		गुण

3. तूष्णीं बभूव ह । (गी. २.९)

   (He) became silent indeed.

बभूव		भू (1P) to be + लिट्/कर्तरि/III/1

भू भू + अ

भ भूव् + अ		Special changes only for भू-धातु

ब भूव् + अ		8.4.54 अभ्यासे चर्च । ~ झलाम् जश्

4. [भीष्मः] शङ्खं दध्मौ । (गी. १.१२)

   (Bhīṣma) blew (his) conch.

दध्मौ		ध्मा (1P) to blow कर्तरि/III/1

ध्मा ध्मा + औ

ध्म ध्मा + औ   7.4.59 ह्रस्वः। ~ अभ्यासस्य

ध ध्मा + औ   7.4.60 हलादिः शेषः। ~ अभ्यासस्य

द् ध्मा + औ   8.4.54 अभ्यासे चर्च । ~ झलाम् जश्

द् ध्मौ   वृद्धिसन्धिः

5. माधवः पाण्डवः च शङ्खौ प्रदध्मतुः । (गी. १.१४)

Mādhava (Kṛṣṇa) and Pāṇḍava (Arjuna) blew their conches.

प्रदध्मतुः   प्र + ध्मा (1P) to blow कर्तरि/III/2

ध्मा ध्मा + अतुस्

ध्म ध्मा + अतुस्   7.4.59 ह्रस्वः। ~ अभ्यासस्य

ध ध्मा + अतुस्   7.4.60 हलादिः शेषः। ~ अभ्यासस्य

द् ध्मा + अतुस्   8.4.54 अभ्यासे चर्च । ~ झलाम् जश्

द् ध्म् + अतुस्   6.4.64 आतो लोप इटि च ।

प्र + दध्मतुस्

6. शङ्खान् दध्मुः । (गी. १.१८)

(They) blew (their) conches.

दध्मुः   ध्मा (1P) to blow कर्तरि/III/3

ध्मा ध्मा + उस्

ध्म ध्मा + उस्   7.4.59 ह्रस्वः। ~ अभ्यासस्य

ध ध्मा + उस्   7.4.60 हलादिः शेषः। ~ अभ्यासस्य

द् ध्मा + उस्   8.4.54 अभ्यासे चर्च । ~ झलाम् जश्

द् ध्म् + उस्   6.4.64 आतो लोप इटि च ।

7. वेदव्यासः तं धर्मम् उपनिबबन्ध ।

Vedavyāsa wrote that dharma.

उपनिबबन्ध उप + नि + बन्ध् (9P) to bind + लिट्/कर्तरि/III/1

बन्ध् बन्ध् + अ

ब बन्ध् + अ 7.4.60 हलादिः शेषः। ~ अभ्यासस्य

8. अर्जुनः युद्धात् उपरराम, परधर्मं च प्रववृते ।

Arjuna retreated from the battle and took to the duty of others (what he is not supposed to do.)

8-1. उपरराम उप + रम् (1A) to rejoice + लिट्/कर्तरि/III/1

उप + रम् + अ 1.3.84 उपाच्च । ~ रमः परस्मैपदम्

रम् रम् + अ

र रम् + अ 7.4.60 हलादिः शेषः। ~ अभ्यासस्य

र राम् + अ 7.2.116 अत उपधायाः । ~ अङ्गस्य वृद्धिः ञ्णिति

8-2. प्रववृते प्र + वृत् (1A) to be + लिट्/कर्तरि/III/1

वृत् वृत् + ए

वृ वृत् + ए 7.4.60 हलादिः शेषः। ~ अभ्यासस्य

वर् वृत् + ए 7.4.66 उरत्। ~ अभ्यासस्य, 1.1.51 उरण् रपरः ।

व वृत् + ए 7.4.60 हलादिः शेषः। ~ अभ्यासस्य

9. शिष्यः न विचचाल ।

The student did not shake.

विचचाल वि + चल् (1P) to move + लिट्/कर्तरि/III/1

चल् चल् + अ

च चल् + अ 7.4.60 हलादिः शेषः। ~ अभ्यासस्य

च चाल् + अ 7.2.116 अत उपधायाः । ~ अङ्गस्य वृद्धिः ञ्णिति

10. सः जगर्ज च ।

And he decleared loudly.

जगर्ज	गर्ज् (1P) to roar + लिट्/कर्तरि/III/1
गर्ज् गर्ज् + अ	
ग गर्ज् + अ	7.4.60 हलादिः शेषः। ~ अभ्यासस्य
ज गर्ज् + अ	7.4.62 कुहोश्चुः। ~ अभ्यासस्य

11. वरुणं पितरम् उपससार । (तै ३.१)

(He, Bhṛgu) approached (his) father, Varuṇa.

उपससार	उप + सृ (1P) to move + लिट्/कर्तरि/III/1
सृ सृ + अ	
सर् सृ + अ	7.4.66 उरत्। ~ अभ्यासस्य, 1.1.51 उरण् रपरः ।
स सृ + अ	7.4.60 हलादिः शेषः। ~ अभ्यासस्य
स सार् + अ	7.2.115 अचो ञ्णिति । ~ अङ्गस्य वृद्धिः

लुट्

1. न अयं भविता ।

   This will not become.

भविता भू (1PS) to be + लुट्/कर्तरि/III/1

भू + इट् ता

भो + इ ता गुण

भव् + इ ता अव्-आदेश

2. तस्मात् अन्यः मे प्रियतरः न भविता ।(१८.६९)

   Anyone other than that will not become dearer to me.

भविता भू (1P) to be + लुट्/कर्तरि/III/1

भू + इट् ता

भो + इ ता गुण

भव् + इ ता अव्-आदेश

3. तदा निर्वेदं गन्तासि ।

   Then you will gain vairāgya.

गन्तासि गम् (1PA) to go + लुट्/कर्तरि/II/1

गम् + तासि

गं + तासि 8.3.24 नश्चापदान्तस्य झलि । ~ मः अनुस्वारः

गन् + तासि 8.4.58 अनुस्वारस्य ययि परसवर्णः।

लृट्

1. ऋतं वदिष्यामि ।

   I will speak truth.

वदिष्यामि		वद् (1PS) to say + लृट्/कर्तरि/I/1

वद् + इट् स्य + मि

वद् + इष्य + मि

वद् + इष्या + मि

2. कस्मै मां दास्यसि । (क १.४)

   To whom will you give me?

दास्यसि		दा (1PA) to give + लृट्/कर्तरि/II/1

दा + स्य + सि

3. किं करिष्यति । (क १.४)

   What will (he) do?

करिष्यति		कृ (8UA) to do + लृट्/कर्तरि/III/1

कृ + इट् स्य + ति	7.2.70 ऋद्धनोः स्ये । ~ इट्

कृ + इष्य + ति

कर् + इष्य + ति	गुण, उरण् रपरः

4. न योत्स्ये । (२.९)

   I will not fight.

योत्स्ये		युध् (4AA) to fight + लृट्/कर्तरि/I/1

युध् + स्य + ए

योध् + स्य + ए	गुण

योत् + स्य + ए	8.4.55 खरि च ।

योत् + स्ये	6.1.97 अतो गुणे ।

5. इदं मे भविष्यति । (१६.१३)

This will be mine.

भविष्यति भू (1PS) to be + लृट्/कर्तरि/III/1

It will become.

भू + इट् स्य + ति

भो + इष्य + ति गुण

भव् + इष्य + ति अव्-आदेश

6. त्वाम् ऋते सर्वे न भविष्यन्ति । (११.३२)

Without you all (of these armies) will cease to exist.

भविष्यन्ति भू (1P) to be + लृट्/कर्तरि/III/3

भू + इट् स्य + अन्ति

भो + इष्य + अन्ति गुण

भव् + इष्य + अन्ति अव्-आदेश

भविष्यन्ति 6.1.97 अतो गुणे ।

7. वयं न भविष्यामः । (२.१२)

We will not be.

भविष्यामः भू (1P) to be + लृट्/कर्तरि/I/3

भू + इट् स्य + मः

भो + इष्य + मः गुण

भव् + इष्य + मः अव्-आदेश

भविष्यामः

8. अहं कथं प्रतियोत्स्यामि । (२.४)

How will I fight against?

प्रतियोत्स्यामि युध् (4AA) to fight + लृट्/कर्तरि/I/1

युध् + स्य + मि	परस्मैपद by परिभाषा 17 अनुदात्तेत्वलक्षणम् आत्मनेपदम् अनित्यम्।

योध् + स्य + मि	गुण

योत् + स्य + मि	8.4.55 खरि च ।

योत्स्यामि

9. त्वम् इमं धर्म्यं सङ्ग्रामं न करिष्यसि । (गी. 2.33)

You will not perticipate this dharmic war.

करिष्यसि	कृ (8U) to do + लृट्/कर्तरि/II/1

कृ + इट् स्य + सि	7.2.70 ऋद्धनोः स्ये । ~ इट्

कृ + इष्य + सि

कर् + इष्य + सि	गुण, उरण् रपरः

10. [त्वं] पापम् अवाप्स्यसि । (गी. 2.33)

You will gain pāpa.

अवाप्स्यसि	अव + आप् (5P) to obtain + लृट्/कर्तरि/II/1

आप् + स्य + सि

11. महारथाः मंस्यन्ते । (गी. 2.35)

Great warriors will think.

मंस्यन्ते	मन् (4AA) to think + लृट्/कर्तरि/III/3

मन् + स्य + अन्ते

मं + स्य + अन्ते	8.3.24 नश्चापदान्तस्य झलि । ~ मः अनुस्वारः

मं + स्यन्ते	6.1.97 अतो गुणे ।

12. त्वं यास्यसि ।

You will gain.

यास्यसि	या (2P) to go + लृट्/कर्तरि/II/1

या + स्य + सि

13. बह्वन् वदिष्यन्ति ।

(They) will talk many things.

वदिष्यन्ति वद् (1PS) to say + लृट्/कर्तरि/III/3

वद् + इट् स्य + अन्ति

वद् + इष्य + अन्ति

वदिष्यन्ति 6.1.97 अतो गुणे ।

14. स्वर्गं प्राप्स्यसि ।

You will gain heaven.

प्राप्स्यसि प्र + आप् (5P) to obtain + लृट्/कर्तरि/II/1

आप् + स्य + सि

15. महीं भोक्ष्यसे ।

You will enjoy the kingdom.

भोक्ष्यसे भुज् (7PA) to enjoy + लृट्/कर्तरि/II/1

भुज् + स्य + से 1.3.66 भुजोऽनवने । ~ आत्मनेपदम्

भोज् + स्य + से गुण

भोग् + स्य + से 8.2.30 चोः कुः।

भोग् + ष्य + से 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः ।

भोक् + ष्य + से 8.4.55 खरि च ।

16. कर्मबन्धं प्रहास्यसि ।

You will let go the bondage of karma.

प्रहास्यसि प्र + हा (3PA) to abandon + लृट्/कर्तरि/II/1

हा + स्य + सि

17. बुद्धिः व्यतितरिष्यति ।

The intellect will overcome.

व्यतितरिष्यति	वि + अति + तॄ (1PS) to cross + लृट्/कर्तरि/III/1

तॄ + इट् स्य + ति

तॄ + इष्य + ति

तर् + इष्य + ति	गुण, उरण् रपरः

18. यदा बुद्धिः निश्चला स्थास्यति तदा योगम् अवाप्स्यसि ।

When the intellect stays firm, then you will gain the yoga.

स्थास्यति	स्था (1P) to stay + लृट्/कर्तरि/III/1

स्था + स्य + ति

अवाप्स्यसि	अव + आप् (5P) to obtain + लृट्/कर्तरि/II/1

आप् + स्य + सि

19. अहङ्कारात् न श्रोष्यसि ।

Because of egotism you will not listen.

श्रोष्यसि	श्रु (5P) to listen + लृट्/कर्तरि/II/1d

श्रु + स्य + सि

श्रो + स्य + सि	गुण

श्रो + ष्य + सि	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ इण्कोः सः मूर्धन्यः

20. ते हितं वक्ष्यामि ।

I will tell what is good for you.

वक्ष्यामि	वच् (2P) to speak + लृट्/कर्तरि/I/1

वच् + स्य + मि

वक् + स्य + मि

वक् + ष्य + मि	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ इण्कोः सः मूर्धन्यः

वक्षामि	दीर्घ

21. यः इमं परमं गुह्यम् अभिधास्यति सः माम् एष्यति ।

The one teaches this most exalted secret will gain me.

अभिधास्यति	अभि + धा (3U) to put + लृट्/कर्तरि/III/1
धा + स्य + ति	
एष्यति	इ (2P) to go + लृट्/कर्तरि/III/1
इ + स्य + ति	
ए + स्य + ति	गुण
ए + ष्य + ति	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ इण्कोः सः मूर्धन्यः

22. तव वचनं करिष्ये ।

करिष्ये	कृ (8UA) to do + लृट्/कर्मणि I/1
कृ + इट् स्य + ए	7.2.70 ऋद्धनोः स्ये । ~ इट्
कर् + इट् स्य + ए	गुण, उरण् रपरः
करिष्ये	6.1.90 अतो गुणे ।

लोट्

1. अवतु माम् ।

   (May he) protect me.

अवतु　　　　अव् (1P) to protect + लोट्/कर्तरि/III/1

अव् + अ + तु

2. निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन ।

   Arjuna! Be free form the hold of these three-fold guṇas.

भव　　　　भू (1P) to be + लोट्/कर्तरि/II/1

3. सेनयोः उभयोः मध्ये मे रथं स्थापय । (१.२१)

   Station my chariot between both the armies.

स्थापय　　　　स्था (1P) to stay + णिच् + लोट्/कर्तरि/II/1

स्था + णिच्

स्था पुक् + इ　　　　7.3.36 आर्त्तिह्रीब्लीरीक्नूयीक्ष्माय्यातां पुङ् णौ ।

स्थापि

स्थापि + अ + हि

स्थापे + अ + हि

स्थापय् + अ + हि

स्थापय् + अ

4. पार्थ एतान् समवेतान् कुरून् पश्य । (१.२५)

   Pārtha! Look at these Kauvaras gathered here.

पश्य　　　　दृश् (1P) to see + लोट्/कर्तरि/II/1

5. उत्तिष्ठ परन्तप । (२.३)

   Stand up! Parantapa!

उत्तिष्ठ　　　　उद् + स्था (1P) to stand up + लोट्/कर्तरि/II/1

उद् + तिष्ठ

उत् + तिष्ठ　　　　8.4.55 खरि च ।

6. तान् तितिक्षस्व भारत ।

Bārata! Endure these.

तितिक्षस्व	तिज् + सन् to endure + लोट्/कर्तरि/II/1
तिज् + सन्	3.1.5 गुप्तिज्किद्भ्यः सन् ।
तिज् तिज् + स	6.1.9 सन्यङोः ।
ति तिज् + स	7.4.60 हलादिः शेषः।
ति तिग् + स	8.2.30 चोः कुः।
ति तिग् + ष	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ इण्कोः सः मूर्धन्यः
ति तिक् + ष	8.4.55 खरि च ।
तितिक्ष	
तितिक्ष + अ + स्व	
तितिक्ष + स्व	6.1.90 अतो गुणे

7. तद् विद्धि ।

May you know that.

विद्धि	विद् (2P) to know + लोट्/कर्तरि/II/1
विद् + हि	
विद् + धि	6.4.101 हुझल्भ्यो हेर्धिः ।

8. इमां शृणु ।

Listen to this.

शृणु	श्रु (5P) to listen + लोट्/कर्तरि/II/1
श्रु + लोट्	
श्रु + सि	
श्रु + हि	
श्रु + श्नु + हि	3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः सार्वधातुके कर्तरि
शृ + नु + हि	3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः सार्वधातुके कर्तरि
शृ + णु + हि	(वा.) ऋवर्णान्नस्य णत्वं वाच्यम् ।
शृ + णु	6.4.106 उतश्च प्रत्ययादसंयोगपूर्वात् । ~ हेः लुक्

9. युध्यस्व भारत ।

Bārata! Fight.

युध्यस्व युध् (4A) to fight + लोट्/कर्मणि II/1

युध् + य + स्व

10. शरणम् अन्विच्छ ।

अन्विच्छ अनु + इष् (6P) to desire + लोट्/कर्तरि/II/1

इष् + अ + हि

इछ् + अ + हि 7.3.77 इषुगमियमां छः।

इ तुक् छ् + अ + हि 6.1.73 छे च । ~ ह्रस्वस्य तुक्

इ च् छ् + अ + हि 8.4.40 स्तोः श्चुना श्चुः ।

इच्छ 6.4.105 अतो हेः । ~ लुक्

अनु + इच्छ

अन्विच्छ 6.1.77 इको यणचि ।

11. योगाय युज्यस्व ।

Commit yourself to (karma) yoga.

युज्यस्व युज् (4A) to concentrate + लोट्/कर्तरि/II/1

युज् + यक् + स्व

12. यथा इच्छसि तथा कुरु ।

You may do just as you wish.

कुरु कृ (8U) to do + लोट्/कर्तरि/II/1

कृ + उ + हि II/1 3.4.87 सेर्ह्यपिच्च । ~ लोटः

कर् + उ + हि 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य, with 1.1.51 उरण् रपरः।

कुर् + उ + हि 6.4.110 अत उत्सार्वधातुके । ~ करोतेः प्रत्ययस्य उतः क्ङिति

कुर् + उ 6.4.106 उतश्च प्रत्ययादसंयोगपूर्वात् । ~ हेः लुक्

13. काम्ये मतिः परित्यज्यताम् ।

The desire in काम्य(कर्म) has to be given up.

परित्यज्यताम् परि + त्यज् (1P) to abandon + लोट्/कर्मणि/III/1

त्यज् + य + ताम्

14. निजगृहात् तूर्णं विनिर्गम्यताम् ।

Leaving from one's house has to be done quickly.

विनिर्गम्यताम् वि + निर् + गम् (1P) to go + लोट्/भावे/III/1

गम् + य + ताम्

लङ्

1. सत्यम् अभवत् । (तै० २)

सत्यम् became.

अभवत् भू (1P) to be + लङ्/कर्तरि/III/1

अट् + भव + त्

2. तत् एव अनुप्राविशत् । (तै० २)

(It) entered into that indeed.

अनुप्राविशत् अनु + प्र + विश् (6P) to enter into + लङ्/कर्तरि/III/1

अट् + विश् + अ + त्

अविशत्

अनु + प्र + अविशत्

अनुप्राविशत् दीर्घसन्धि

3. सः अमन्यत । (क० १.२)

He thought.

अमन्यत मन् (4A) to know + लङ्/कर्तरि/III/1

अट् + मन् + श्यन् + त

4. इदम् अग्रे आसीत् । (छा० ६)

This was there before.

आसीत् अस् (2P) to be + लङ्/कर्तरि/III/1

आट् अस् + ईट् त् 7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्

5. अत्यतिष्ठत् । (पुरुषसूक्तम्)

(It) exceeded.

अत्यतिष्ठत् अति + स्था (1P) to remain over, exceed by + लङ्/कर्तरि/III/1

अट् तिष्ठ + अ + त्

अतिष्ठत् 6.1.97 अतो गुणे ।

अति + अतिष्ठत्

अत्यतिष्ठत् 6.1.77 इको यणचि ।

6. देवाः अयजन्त । (पुरुषसूक्तम्)

Devas performed sacrifice.

अयजन्त यज् (1U) to sacrifice + लङ्/कर्तरि/III/3

अट् + यज् + अ + अन्त

अयजन्त 6.1.97 अतो गुणे ।

7. अश्वाः अजायन्त । (पुरुषसूक्तम्)

Horses were born.

अजायन्त जन् (4A) to be born + लङ्/कर्तरि/III/3

अट् जन् + श्यन् + अन्त

अ जा + य + अन्त 7.3.79 ज्ञाजनोर्जा । ~ शिति

अजायन्त 6.1.97 अतो गुणे ।

8. प्राणात् वायुः अजायत । (पुरुषसूक्तम्)

वायु was born from प्राण.

अजायत जन् (4A) to be born + लङ्/कर्तरि /III/1

अट् जन् + श्यन् + त

अ जा + य + त 7.3.79 ज्ञाजनोर्जा । ~ शिति

9. धर्मक्षेत्रे समवेताः युयुत्सवः किम् अकुर्वत । (१.१)

What did those who are fighting assemblied in धर्मक्षेत्र?

अकुर्वत कृ (8U) to + लङ्/कर्तरि/III/3

कृ + अत् अ 7.1.5 आत्मनेपदेष्वनतः । ~ झः

अट् + कृ + उ + अत 3.1.79 तनादिकृञ्भ्य उः । ~ कर्तरि धातोः सार्वधातुके प्रत्ययः परः च

अ कर् + उ + अत 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य, with 1.1.51 उरण् रपरः।

अ कुर् + उ + अत 6.4.110 अत उत्सार्वधातुके । ~ करोतेः प्रत्ययस्य उतः क्ङिति

अ कुर् + व् + अत 6.1.77 इको यणचि । ~ संहितायाम्

10. राजा वचनम् अब्रवीत् । (१.२)

The king said words.

अब्रवीत् ब्रू (2U) to say + लङ्/कर्तरि/III/1

ब्रू + ईट् त् 7.3.93 ब्रुव ईट् । ~ हलि पिति सार्वधातुके with 1.1.46 आद्यन्तौ टकितौ।

ब्रो + ईत् 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः

ब्रव् + ईत् 6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ अचि संहितायाम्

अट् ब्रवीत् 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

11. शङ्खाः अभ्यहन्यन्त । (१.१३)

Conches were sounded.

अभ्यहन्यन्त अभि + हन् (2P) to strike + लङ्/कर्मणि/III/3

अट् हन् + यक् + अन्त

12. सः शब्दः तुमुलः अभवत् । (१.१३)

That sound was earth shaking.

अभवत् भू (1P) to be + लङ्/कर्तरि/III/1

अट् भू + अ + त्

13. अर्जुनः एवम् उक्त्वा रथोपस्थे उपाविशत् । (१.४७)

Having said in this manner, Arjuna sad in the seat of the chariot.

उपाविशत्		उप + विश् (6P) to sit down + लङ्/कर्तरि/III/1

अट् विश् + अ + त्

उप + अविशत्

उपाविशत्		सवर्णदीर्घसन्धि

14. त्वम् अशोच्यान् अन्वशोचः । (२.११)

You grieved for those who are not be grieved for.

अन्वशोचः		अनु + शुच् (1P) to grieve for + लङ्/कर्तरि/ll/1

अट् शुच् + अ + स्

अशोच् + अ + स्	गुण

अनु + अशोचः

अन्व् + अशोचः	6.1.77 इको यणचि ।

विधिलिङ्

1. आत्मानं रथिनं विद्यात् ।

May one know the oneself as the owner of the chariot.

विद्यात् विद् (2P) to know + विधिलिङ्/कर्तरि/III/1

विद् + शप् + यात्

विद् + यात्

2. एतत् कथं विजानीयात् ।

How may one know this?

विजानीयात् वि + ज्ञा (9P) to know + विधिलिङ्/कर्तरि/III/1

ज्ञा + श्ना + यात्

जा + ना + यात् 7.3.79 ज्ञाजनोर्जा । ~ शिति

जा + नी + यात् 6.4.113 ई हल्यघोः । ~ श्नाभ्यस्तयोः आतः क्ङिति सार्वधातुके

3. सन्न्यासं कृत्वा श्रवणं कुर्यात् ।

Having renounced, may one do the listening to the scripture.

कुर्यात् कृ (8U) to do + विधिलिङ्/कर्तरि/III/1

कृ + यास् त् 3.4.103 यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो ङिच्च । ~ लिङः

कृ + या त् 7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । ~ सार्वधातुकस्य

कृ + उ + यात् 3.1.79 तनादिकृञ्भ्य उः । ~ कर्तरि धातोः सार्वधातुके प्रत्ययः परः च

कर् + उ + यात् 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य, with 1.1.51 उरण् रपरः।

कुर् + उ + यात् 6.4.110 अत उत्सार्वधातुके । ~ करोतेः प्रत्ययस्य उतः क्ङिति

कुर् + यात् 6.4.109 ये च । ~ करोतेः प्रत्ययस्य उतः लोपः

4. [अहं] भोगान् भुञ्जीय । (२.५)

May I enjoy the object of enjoyment.

भुञ्जीय भुज् (7P) to protect + विधिलिङ्/कर्तरि/I/1

भुज् + इट् 1.3.66 भुजोऽनवने । ~ आत्मनेपदम्

भुज् + अ 3.4.106 इटोऽत् । ~ लिङः

भुज् + सीयुट् अ 3.4.102 लिङः सीयुट् ।

भुज् + ईय् अ　　7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । ~ सार्वधातुके

भु + श्नम् + ज् + ईय 3.1.78 रुधादिभ्यः श्नम् । ~ कर्तरि धातोः सार्वधातुके प्रत्ययः परः च

भु न् ज् + ईय　　6.4.111 श्नसोरल्लोपः । ~ क्ङिति सार्वधातुके

भु ञ् ज् + ईय　　8.4.40 स्तोः श्चुना श्चुः ।

5. [वयं] जयेम ।

We may conquer.

जयेम　　जि (1P) to conquer + विधिलिङ्/कर्तरि/I/3

जि + अ + इम

जे + अ + इम　　गुण

जय् + अ + इम　　अवादेश

जय् + एम　　गुणसन्धि

6. [ते] नः जयेयुः ।

They conquer us.

जयेयुः　　जि (1P) to conquer + विधिलिङ्/कर्तरि/III/3

जि + अ + इयुः

जे + अ + इयुः　　गुण

जय् + अ + इयुः　　अवादेश

जय् + एयुः　　गुणसन्धि

7. यत् श्रेयः स्यात् तत् ब्रूहि ।

Tell me what would be good.

स्यात्　　अस् (2P) to be + विधिलिङ्/कर्तरि/III/1

अस् + यात्

स् + यात्　　6.4.111 श्नसोरल्लोपः । ~ क्ङिति सार्वधातुके

ब्रूहि　　ब्रू (2U) to speak + लोट्/कर्तरि/II/1

ब्रू + हि

8. सः किं प्रभाषेत, किम् आसीत, किं व्रजेत ।

How does he speak? How does he sit? How does he go?

प्रभाषेत		प्र + भाष् (1A) to say + विधिलिङ्/कर्तरि/III/1

भाष् + अ + ईत

भाष् + एत		गुणसन्धि

आसीत		आस् (2A) to sit + विधिलिङ्/कर्तरि/III/1

आस् + ईत

व्रजेत		व्रज् (1P) to go + विधिलिङ्/कर्तरि/III/1

व्रज् + अ + ईत	(आत्मनेपदम् आर्षप्रयोगः?)

व्रज् + एत		गुणसन्धि

9. अहं श्रेयः आप्नुयाम् ।

I may gain that which is good for me.

आप्नुयाम्		आप् (5P) to gain + विधिलिङ्/कर्तरि/I/1

आप् + श्नु + याम्

आप् + नु + याम्

10. धर्मः रक्षितः स्यात् ।

Dharma will be protected.

स्यात्		अस् (2P) to be + विधिलिङ्/कर्तरि/III/1

अस् + यात्

स् + यात्		6.4.111 श्नसोरल्लोपः । ~ क्ङिति सार्वधातुके

11. अहम् इष्टः स्याम् ।

स्याम्		अस् (2P) to be + विधिलिङ्/कर्तरि/I/1

अस् + याम्

स् + याम्		6.4.111 श्नसोरल्लोपः । ~ क्ङिति सार्वधातुके

12. युक्तः मन्येत ।

The one who is together may think.

मन्येत मन् (4A) to know + विधिलिङ्/कर्तरि/III/1

मन् + श्यन् + ईत

मन् + येत गुणसन्धि

13. यथा तत्र वर्तेरन् तथा तत्र वर्तेथाः ।

With reference to that, may you condact as they condact.

वर्तेरन् वृत् (1A) to be + विधिलिङ्/कर्तरि/III/3

वृत् + शप् + ईरन्

वर्त् + अ + ईरन् गुण

वर्तेरन् गुणसन्धि

वर्तेथाः वृत् (1A) to be + विधिलिङ्/कर्तरि/II/1

वृत् + शप् + ईथाः

वर्त् + अ + ईथाः गुण

वर्तेथाः गुणसन्धि

14. कः रमेत ।

Who may rejoice.

रमेत रम् (1A) to rejoice + विधिलिङ्/कर्तरि/III/1

रम् + शप् + ईत

रमेत गुणसन्धि

15. वस्तु उपलभ्येत ।

One may cognize the object.

उपलभ्येत उप + लभ् (1A) to know + विधिलिङ्/कर्मणि/III/1

लभ् + यक् + ईत

लभ् + येत गुणसन्धि

16. बहु स्याम् ।

May I become many.

स्याम्		अस् (2P) to be + विधिलिङ्/कर्तरि/I/1

अस् + याम्

स् + याम्		6.4.111 श्नसोरल्लोपः । ~ क्ङिति सार्वधातुके

17. सर्वं पृथिव्यां दहेयम् ।

May I burn everything on the earth.

दहेयम्		दह् (1P) to burn + विधिलिङ्/कर्तरि/I/1

दह् + शप् + ईयम्

दह् + एयम्		गुणसन्धि

आशीर्लिङ्

1. मोक्षो मे भूयात् ।

May the liberation be for me.

भूयात्		भू (1P) to be + आशीर्लिङ्/कर्तरि/III/1

भू + यात्

2. अमृतस्य धारणः भूयासम् ।

May I be the holder of immortality.

भूयात्		भू (1P) to be + आशीर्लिङ्/कर्तरि/I/1

भू + यासम्

लुङ्

1. आवीत् माम् ।

He protected me.

आवीत्		अव् (1P) to protect + लुङ्/कर्तरि/III/1

आट् + अव् + ई त्

2. [त्वं] क्लैब्यं मा स्म गमः । (२.३)

Do not gain unmanliness.

गमः गमॢ (1P) to go + लुङ्/कर्तरि/II/1

गम् + लुङ् 3.3.175 माङि लुङ् । ~ धातोः

गम् + सिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

गम् + स् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

गम् + च्लि + स् 3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

गम् + अङ् + स् 3.1.55 पुषादिद्युताद्यॢदितः परस्मैपदेषु । ~ च्लेः अङ्

गम् + अ + स् 6.4.74 न माङ्योगे । ~ अङ्गस्य अट्

3. [त्वं] कर्मफलहेतुः मा भूः ।

May you not become the cause of the result of action.

भूः भू (1P) to go + लुङ्/कर्तरि/II/1

भू + लुङ् 3.3.175 माङि लुङ् । ~ धातोः

भू + सिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

भू + स् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

भू + च्लि + स् 3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

भू + सिच् + स् 3.1.44 च्लेः सिँच् ।

भू + त् 2.4.77 गातिस्थाघुपाभूभ्यः सिचः परस्मैपदेषु । ~ लुक्

गुण on अङ्ग is negated by 7.3.88 भूसुवोस्तिङि। ~ सार्वधातुके न गुणः

भू + त् 6.4.74 न माङ्योगे । ~ अङ्गस्य अट्

4. मा शुचः ।

May you not grieve.

शुचः शुच् (1P) to grieve for + लुङ्/कर्तरि/II/1

शुच् + लुङ् 3.3.175 माङि लुङ् । ~ धातोः

शुच् + सिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

शुच् + स् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

शुच् + च्लि + स्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

शुच् + अङ् + स्	आर्षप्रयोग

शुच् + अ + स्	6.4.74 न माङ्योगे । ~ अङ्गस्य अट्

5. इमं संवादम् अश्रौषम् ।

I heard this dialogue.

अश्रौषम्	श्रु (1PA) to hear + लुङ्/कर्तरि/I/1

श्रु + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः

श्रु + मिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

श्रु + अम्	3.4.101 तस्थस्थमिपां तांतंतामः । ~ ङितः लस्य

श्रु + च्लि + अम्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

श्रु + सिच् + अम्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।

श्रौ + स् + अम्	7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।

श्रौ + ष् + अम्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः ।

अट् श्रौषम्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

6. ऋतम् अवादिषम् ।

I spoke the truth.

अवादिषम्	वद् (1PS) to speak + लुङ्/कर्तरि/I/1

वद् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः

वद् + मिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

वद् + अम्	3.4.101 तस्थस्थमिपां तांतंतामः । ~ ङितः लस्य

वद् + च्लि + अम्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

वद् + सिच् + अम्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।

वद् + इट् स् + अम्	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।

वद् + इष् + अम्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः ।

वाद् + इष् + अम्	7.2.3 7.2.3 वदव्रजहलन्तस्याचः । सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु

अट् वादिषम्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

Exercise #8 – प्रथमा विभक्तिः(first case) in कर्तरि प्रयोगः (active voice)

1. पुरुषौ $^{1/2}$ नमतः $^{III/2}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – नमतः

- धातु (root) – नम् (1P) to salute
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/2

सुबन्तं पदम्(noun) – पुरुषौ

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुरुष (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/2
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to नमतः

Translation: Those two people salute.

2. जनाः $^{1/3}$ जीवन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – जीवन्ति

- धातु (root) – जीव् (1P) to live
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – जनाः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – जन(अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to जीवन्ति

Translation: People live.

3. जीवः $^{1/1}$ पश्यति $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – पश्यति

- धातु (root) – दृश् (1P) to see
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरिप्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – जीव:

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – जिव (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to पश्यति

Translation: An individual sees.

4. देवौ $^{1/2}$ नयतः $^{III/2}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – नयतः

- धातु (root) – नी (1U) to lead
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/2

सुबन्तं पदम् (noun) – देवौ

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देव (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix)– 1/2
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to नयताः

Translation: Those two devas lead.

5. पुत्राः $^{1/3}$ पठन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – पठन्ति

- धातु (root) – पठ् (1P) to study
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix)– लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – पुत्राः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुत्र (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to पठन्ति

Translation: Sons study.

6. घटः $^{1/1}$ पतति $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – पतति

- धातु (root) – पत् (1P) to fall
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – घट:

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – घट (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to पतति

Translation: A pot falls

7. वृक्षौ $^{1/2}$ तिष्ठतः $^{III/2}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – तिष्ठतः

• धातु (root) – स्था (1P) to stay

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix)– लट्/कर्तरि/III/2

सुबन्तं पदम् (noun) – वृक्षौ

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – वृक्ष (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/2

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to तिष्ठतः

Translation: Those two trees stay.

8. लोकाः $^{1/3}$ भवन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – भवन्ति

• धातु (root) – भू (1P) to be

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – लोकाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – लोक (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to भवन्ति

Translation: They are spheres of experiences.

9. देवदत्तः $^{1/1}$ अस्यति $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – अस्यति

• धातु (root) – अस् (4P) to throw

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – देवदत्तः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – देवदत्त (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to अस्यति

Translation: Devadatta throws

10. देहाः [1/3] नश्यन्ति [III/3] ।

तिङन्तं पदम् (verb) – नश्यन्ति

• धातु (root) – नश् (4P) to perish

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – देहाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – देह (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to नश्यन्ति

Translation: Bodies perish.

11. देवाः [1/3] तुष्यन्ति [III/3] ।

तिङन्तं पदम् (verb) – तुष्यन्ति

• धातु (root) – तुष् (4P) to be pleased

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – देवाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – देव (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to तुष्यन्ति

Translation: Devas are pleased.

12. जीवाः [1/1] इच्छति [III/1]।

तिङन्तं पदम् (verb) – इच्छति

• धातु (root) – इष् (6P) to wish

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – जीवाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – जीव (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to इच्छति

Translation: An individual wishes.

13. आचार्याः $^{1/3}$ उपदिशन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – उपदिशन्ति

• धातु (root) – उप + दिश् (6U) to teach

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – आचार्याः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – आचार्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to उपदिशन्ति

Translation: Teachers teach.

14. शिष्याः $^{1/3}$ पृच्छन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – पृच्छन्ति

• धातु (root) – प्रछ् (6P) to ask

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – शिष्याः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – शिष्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to पृच्छन्ति

Translation: Disciples ask.

15. पुत्राः $^{1/3}$ लिखन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – लिखन्ति

• धातु (root) – लिख् (6P) to write

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – पुत्राः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुत्र (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to लिखन्ति

Translation: Sons write.

16. ईश्वरः $^{1/1}$ सृजति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – सृजति

- धातु (root) – सृज् (6P) to create
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – ईश्वरः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – ईश्वर (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to सृजति

Translation: Iśvara creates.

17. भेदः $^{1/1}$ अस्ति $^{III/1}$ ।

ततिङन्तं पदम् (verb) – अस्ति

- धातु (root) – अस् (2P) to be
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – भेदः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – भेद (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to अस्ति

Translation: There is a difference.

18. सम्बन्धौ $^{1/2}$ स्तः $^{III/2}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – स्तः

- धातु (root) – अस् (2P) to be

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/2

सुबन्तं पदम् (noun) – सम्बन्धौ

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – सम्बन्ध (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/2

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to स्तः

Translation: There are two connections.

19. जनाः $^{1/3}$ सन्तिः $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – सन्ति

• धातु (root) – अस् (2P) to be

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – जनाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – जन (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to सन्ति

Translation: They are people.

20. देवदत्तः $^{1/1}$ करोति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – करोति

• धातु (root) – कृ (8U) to do

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – देवदत्तः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – देवदत्त (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to करोति

Translation: Devadatta does

21. जीवाः $^{1/3}$ कुर्वन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – कुर्वन्ति

• धातु (root) – कृ (8U) to do

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – जीवाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – जीव (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to कुर्वन्ति

Translation: Individuals do/make.

22. पुरुषः $^{1/1}$ जानाति $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – जानाति

• धातु (root) – ज्ञा (9P) to know

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – पुरुषः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुरुष (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to जानाति

Translation: A person knows.

23. जनाः $^{1/3}$ जानन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – जानन्ति

• धातु (root) – ज्ञा (9P) to know

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – जनाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – जन (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to जानाति

Translation: People know.

24. जीव: $^{1/1}$ आप्नोति $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – आप्नोति

- धातु (root) – आप् (5P) to gain
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – जीव

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – जिव (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to आप्नोति

Translation: The individual gains.

25. चन्द्रः $^{1/1}$ काशते $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – काशते

- धातु (root) – काश् (1A) to shine
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – चन्द्रः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – चन्द्र (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to काशते

Translation: The moon shines.

26. देवाः $^{1/3}$ मोदन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – मोदन्ते

- धातु (root) – मुद् (1A) to rejoice
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – देवाः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देव (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to मोदन्ते

Translation: Devas rejoice.

27. पुरुषाः $^{1/3}$ यतन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – यतन्ते

- धातु (root) – यत् (1A) to strive
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun)–पुरुषाः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देव (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to यतन्ते

Translation: People strive.

28. लोकाः $^{1/3}$ वर्तन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – वर्तन्ते

- धातु (root) – वृत् (1A) to be
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – लोकाः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – लोक् (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to वर्तन्ते

Translation: These are sphere of experiences.

29. शिष्याः $^{1/3}$ सेवन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – सेवन्ते

- धातु (root) – सेव् (1A) to serve
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – शिष्याः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – शिष्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to सेवन्ते

Translation: Disciples serve.

30. देहाः $^{1/3}$ जायन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – जायन्ते

- धातु (root) – जन् (4A) to be born
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – देहाः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देह (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to जायन्ते

Translation: Bodies are born.

31. देवदत्तः $^{1/1}$ मन्यते $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – मन्यते

- धातु (root) – मन् (4A) to consider
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – देवदत्तः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देवदत्त (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to मन्यते

Translation: Devadatta considers.

32. भोगाः $^{1/3}$ विद्यन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – विद्यन्ते

- धातु (root) – विद् (4A) to be
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun)– भोगाः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देव भोग दत्त (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to विद्यन्ते

Translation: These are experiences.

Exercise #9 प्रथमा विभक्तिः (first case) in कर्मणि प्रयोगः (passive voice)

1. पुरुषौ [1/2] नम्येते [III/2] ।

तिङन्तं पदम् (verb) – नम्येते

- धातु (root) – नम् (1P) to salute
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/2

सुबन्तं पदम् (noun) – पुरुषौ

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुरुष (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/2
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to नम्येते

Translation: Two persons are saluted.

2. वेदाः [1/3] पठ्यन्ते [III/3] ।

तिङन्तं पदम् (verb) – पठ्यन्ते

- धातु (root) – पठ् (1P) to read/to study
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – वेदाः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – वेद (अकारन्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to पठ्यन्ते

Translation: The Vedas are studied.

3. देशाः [1/3] कृष्यन्ते [III/3] ।

तिङन्तं पदम् (verb) – कृष्यन्ते

- धातु (root) – कृष् (1P) to draw
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – देशाः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देश (अकारन्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to कृष्यन्ते

Translation: The countries are drawn (ploughed).

4. सम्बन्धः $^{1/1}$ बुध्यते $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – बुध्यते

• धातु (root) – बुध् (1P) to know

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – सम्बन्धः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – सम्बन्ध (अकारन्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to बुध्यते

Translation: The relationship (connection) is known.

5. देहाः $^{1/3}$ पुष्यन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – पुष्यन्ते

• धातु (root) – पुष् (1P) to nourish

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – देहाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – देह (अकारन्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to पुष्यन्ते

Translation: The bodies are nourished.

6. हस्तौ $^{1/2}$ शुष्येते $^{III/2}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – शुष्येते

• धातु (root) – शुष् (4P) to dry up

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/2

सुबन्तं पदम् (noun) – हस्तौ

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – हस्त (अकारन्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/2

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to शुष्येते

Translation: The two hands are dried up.

7. त्यागः $^{1/1}$ इष्यते $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – इष्यते

• धातु (root) – इष् (6P) to wish

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – त्यागः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – त्याग (अकारन्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to इष्यते

Translation: The renunciation is wished.

8. वेदाः $^{1/3}$ उपदिश्यन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – उपदिश्यन्ते

• धातु (root) – उप + दिश् (6U) to teach

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – वेदाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – वेद (अकारन्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथामा to उपदिश्यन्ते

Translation: The Vedas are taught.

9. जीवः $^{1/1}$ मुच्यते $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – मुच्यते

• धातु (root) – मुच् (6U) to set free

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट् /कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – जीवः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – जीव (अकारन्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to मुच्यते

Translation: An individual is set free.

10. वृक्षः $^{1/1}$ स्पृश्यते $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – स्पृश्यते

• धातु (root) – स्पृश् (6P) to touch

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – वृक्षः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – वृक्ष (अकारन्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to स्पृश्यते

Translation: The tree is touched.

11. भेदः $^{1/1}$ ज्ञायते $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – ज्ञायते

• धातु (root) – ज्ञा (9P) to know

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – भेदः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – भेद (अकारन्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to ज्ञायते

Translation: The difference is known.

12. भोगाः $^{1/3}$ ज्ञायन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – ज्ञायन्ते

• धातु (root) – ज्ञा (9P) to know

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – भोगाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – भोग (अकारन्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – **कर्मणि प्रथमा** to ज्ञायन्ते

Translation: The experiences are known.

13. देहः [1/1] आप्यते [III/1]।

तिङन्तं पदम् (verb) – आप्यते

• धातु (root) – आप् (5P) to pervade

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – देहः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – देह (अकारन्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – **कर्मणि प्रथमा** to आप्यते

Translation: A body is pervaded.

14. लोकाः [1/3] प्राप्यन्ते [III/3] ।

तिङन्तं पदम् (verb) – प्राप्यन्ते

• धातु (root) – प्र + आप् (5P) to obtain

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – लोकाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – लोक (अकारन्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – **कर्मणि प्रथमा** to प्राप्यन्ते

Translation: The spheres of experience are obtained.

15. घटौ [1/2] ईक्ष्येते [III/2] ।

तिङन्तं पदम् (verb) – ईक्ष्येते

• धातु (root) – ईक्ष् (1A) to see

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/2

सुबन्तं पदम् (noun) – घटौ

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – घट (अकारन्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/2
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to ईक्ष्येते

Translation: The two pots are seen.

16. भेदः [1/1] बाध्यते [III/1] ।

तिङन्तं पदम् (verb) – बाध्यते

- धातु (root) – बाध् (1A) to oppose
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – भेदः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – भेद (अकारन्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to बाध्यते

Translation: The difference is opposed.

17. देहः [1/1] लभ्यते [III/1]।

तिङन्तं पदम् (verb) – लभ्यते

- धातु (root) – लभ् (1A) to get, to gain
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – देहः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देह (अकारन्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to लभ्यते

Translation: A body is gained.

18. भेदौ [1/2] आशङ्क्येते [III/2] ।

तिङन्तं पदम् (verb) – आशङ्क्येते

- धातु (root) – आशङ्क् (1A) to suspect

- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/2

सुबन्तं पदम् (noun) – भेदौ

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – भेद (अकारन्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/2
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to आशङ्क्येते

Translation: The two differences are suspected.

19. देवाः $^{1/3}$ सेव्यन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – सेव्यन्ते

- धातु (root) – सेव् (1A) to serve
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – देवाः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देव (अकारन्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to सेव्यन्ते

Translation: The Devas are served.

Exercise #10 – द्वितीया विभक्तिः (second case)

1. पुरुषौ $^{1/2}$ आचार्यम् $^{2/1}$ नमतः $^{III/2}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – नमतः

- धातु (root) – नम् (1P) to salute
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/2

सुबन्तं पदम् (noun) – पुरुषौ

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुरुष (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/2
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to नमतः

सुबन्तं पदम् (noun) – आचार्यम्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – आचार्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to नमतः

Translation: Two men salute a teacher.

2. पुत्राः $^{1/3}$ वेदौ $^{2/2}$ पठन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – पठन्ति

- धातु (root) – पठ् (1P) to study
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – पुत्राः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुत्र (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to पठन्ति

सुबन्तं पदम् (noun) – वेदौ

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – वेद (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) –2/2
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to पठन्ति

Translation: Sons study the two vedas.

3. रामः $^{1/1}$ ग्रामम् $^{2/1}$ गच्छति $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – गच्छति

- धातु (root) – गम् (1P) to go
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – रामः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – राम (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1 (प्रथमा विभक्तिः)/1 (एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to गच्छति

सुबन्तं पदम् (noun) – ग्रामम्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – ग्राम (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to गच्छति

Translation: Rama goes to the village.

4. शिष्याः $^{1/3}$ श्लोकान् $^{2/3}$ स्मरन्ति $^{III/3}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – स्मरन्ति

- धातु (root) – स्मृ (1P) to remember
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – शिष्याः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – शिष्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to स्मरन्ति

सुबन्तं पदम् (noun) – श्लोकान्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – श्लोक (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to स्मरन्ति

Translation: The deciples remember slokas.

5. जीवाः $^{1/3}$ देहान् $^{2/3}$ पुष्यन्ति $^{III/3}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – पुष्यन्ति

• धातु (root) – पुष् (4P) to nourish

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – जीवाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – जीव (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to पुष्यन्ति

सुबन्तं पदम् (noun) – देहान्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – देह (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to पुष्यन्ति

Translation: The idividuals nourish the bodies.

6. पुरुषः $^{1/1}$ ग्रामम् $^{2/1}$ प्रति ^{0} गच्छति $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – गच्छति

• धातु (root) – गम् (1P) to go

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – पुरुषः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुरुष (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to गच्छति

सुबन्तं पदम् (noun) – प्रति (अव्यय-पदम्)

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – प्रति

सुबन्तं पदम्– ग्रामं

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – ग्राम (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्ति; (connected to प्रति)

Translation: A man goes towards a villege.

7. शिष्याः $^{1/3}$ देवान् $^{2/3}$ प्रति ^{0} श्लोकौ $^{2/2}$ वदन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – वदन्ति

- धातु (root) – वद् (1P)to speak
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – शिष्याः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – शिष्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to वदन्ति

सुबन्तं पदम् (noun) – देवान्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देव (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्ति; (connected to प्रति)

सुबन्तं पदम् (noun) – प्रति (अव्यय-पदम्)

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – प्रति

सुबन्तं पदम् (noun) – श्लोकौ

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – श्लोक (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/2
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to वदन्ति

Translation: The students recite two slokas for gods.

8. शिष्याः $^{1/3}$ आचार्यम् $^{2/1}$ अनु ^{0} वेदान् $^{2/3}$ वदन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – वदन्ति

- धातु (root) – वद् (1P)to speak , to say
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – शिष्याः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – शिष्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to वदन्ति

सुबन्तं पदम् (noun) – आचार्यम्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – आचार्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्ति; (connected to अनु)

सुबन्तं पदम् (noun) – अनु (अव्यय-पदम्)

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – अनु

सुबन्तं पदम् (noun) – वेदान्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – वेद (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to वदन्ति

Translation: The students recite the Vedas following the teacher.

9. देवदत्तः $^{1/1}$ वृक्षम् $^{2/1}$ प्रति ^{0} घटम् $^{2/1}$ अस्यति $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – अस्यति

• धातु (root) – अस् (4P) to throw

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – देवदत्तः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – देवदत्त (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to अस्यति

सुबन्तं पदम् (noun) – वृक्षम्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – वृक्ष (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्ति; (connected to प्रति)

सुबन्तं पदम् (noun) – प्रति (अव्यय-पदम्)

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – प्रति

सुबन्तं पदम् (noun) – घटम्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – घट (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to अस्यति

Translation: Devadatta throws the pot towards the tree.

10. जनाः $^{1/3}$ प्राणम् $^{2/1}$ अन्तरेण ^{0} न ^{0} जीवन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – जीवन्ति

- धातु (root) – जीव् (1P) to live
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – जनाः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – जन (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to जीवन्ति

सुबन्तं पदम् (noun) – प्राणम्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – प्राण (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्ति; (connected to अन्तरेण)

सुबन्तं पदम् (noun) – अन्तरेण (अव्यय-पदम्)

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – अन्तरेण

सुबन्तं पदम् (noun) – न (अव्यय-पदम्)

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – न

Translation: People do not live without breath.

11. पुत्रौ $^{1/2}$ सूर्यम् $^{2/1}$ ईक्षेते $^{III/2}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – ईक्षेते

- धातु (root) – ईक्ष् (1A) to see
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/2

सुबन्तं पदम् (noun) – पुत्रौ

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुत्र (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/2
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to ईक्षेते

सुबन्तं पदम् (noun) – सूर्यम्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – सूर्य (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to ईक्षेते

Translation: Two sons see the Sun.

12. जीवाः [1/3] देहान् [2/3] लभन्ते [III/3] ।

तिङन्तं पदम् (verb) – लभन्ते

• धातु (root) – लभ् (1A) to obtain

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – जीवाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – जीव (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to लभन्ते

सुबन्तं पदम् (noun) – देहान्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – देह (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to लभन्ते

Translation: Individuals obtain the bodies.

13. शिष्याः [1/3] आचार्यम् [2/1] सेवन्ते [III/3] ।

तिङन्तं पदम् (verb) – सेवन्ते

• धातु (root) – सेव् (1A) to serve

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – शिष्याः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – शिष्य (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to सेवन्ते

सुबन्तं पदम् (noun) – आचार्यम्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – आचार्य (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to सेवन्ते

Translation: Students serve a teacher.

14. आचार्यः $^{1/1}$ उपदेशम् $^{2/1}$ अनु ^{0} भेदान् $^{2/3}$ बाधते $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – बाधते

• धातु (root) – बाध् (1A)to negate

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – आचार्यः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – आचार्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to बाधते

सुबन्तं पदम् (noun) – उपदेशम्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – उपदेश (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्ति;(connected to अनु)

सुबन्तं पदम् (noun) – अनु (अव्यय-पदम्)

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – अनु

सुबन्तं पदम् (noun) – भेदान्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – भेद (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to बाधते

Translation: A teacher negates differences following the teaching.

Exercise #11 – तृतीया विभक्तिः (third case)

1. देवदत्त $^{1/1}$ हस्ताभ्याम् $^{3/2}$ घटम् $^{2/1}$ अस्यति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – अस्यति

• धातु (root) – अस् (4P) to throw

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – देवदत्तः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – देवदत्त (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to अस्यति

सुबन्तं पदम् (noun) – घटम्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – घट (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to अस्यति

सुबन्तं पदम् (noun) – हस्ताभ्याम्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – हस्त(अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/2

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – करणे तृतीया to अस्यति

Devadatta throws a pot by hands.

2. देवाः $^{1/3}$ देहैः $^{3/3}$ लोकान् $^{2/3}$ अनुभवन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – अनुभवन्ति

• धातु (root) – अनु + भू (1P) to experience

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – देवाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – देव (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to अनुभवन्ति

सुबन्तं पदम् (noun) – लोकान्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – लोक (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to अनुभवन्ति

सुबन्तं पदम् (noun) – देहैः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – देह (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – करणे तृतीया to अनुभवन्ति

Gods enjoy the spheres of experiences by bodies.

3. देवदत्तः $^{1/1}$ हस्तेन $^{3/1}$ घटम् $^{2/1}$ सृजति $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – सृजति

• धातु (root) – सृज् (6P) to create

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – देवदत्तः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – देवदत्त (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to सृजति

सुबन्तं पदम् (noun) – घटम्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – घट (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to सृजति

सुबन्तं पदम् (noun) – हस्तेन

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – हस्त (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – करणे तृतीया to सृजति

Devadatta creates a pot by his hand.

4. घटः $^{1/1}$ देवदत्तेन $^{3/1}$ हस्ताभ्याम् $^{3/2}$ अस्यते $^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – अस्यते

• धातु (root) – अस् (4P) to throw

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्– कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – घटः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – घट (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to अस्यते

सुबन्तं पदम् (noun) – देवदत्तेन

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देवदत्त (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि तृतीया to अस्यते

सुबन्तं पदम् (noun) – हस्ताभ्याम्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – हस्त (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/2
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – करणे तृतीया to अस्यते

The pot is thrown by Devadatta with the hands.

5. लोकाः $^{1/3}$ देवैः $^{3/3}$ देहैः $^{3/3}$ अनुभूयन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – अनुभूयन्ते

- धातु (root) – अनु + भू (1P) to experience
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्– कर्मणि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – लोकाः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – लोक (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to अनुभूयन्ते

सुबन्तं पदम् (noun) – देवैः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देव (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि तृतीया to अनुभूयन्ते

सुबन्तं पदम् (noun) – देहैः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देह (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – करणे तृतीया to अनुभूयन्ते

The worlds are experienced by gods with the bodies.

6. घटः $^{1/1}$ देवदत्तेन $^{3/1}$ हस्तेन $^{3/1}$ स्पृश्यते $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – स्पृश्यते

- धातु (root) – स्पृश् (6P) to touch
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्– कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – घटः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – घट (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to स्पृश्यते

सुबन्तं पदम् (noun) – देवदत्तेन

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देवदत्त (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि तृतीया to स्पृश्यते

सुबन्तं पदम् (noun) – हस्तेन

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – हस्त (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – करणे तृतीया to स्पृश्यते

The pot is touched by Devadatta with the hand.

7. पुरुषः $^{1/1}$ पुत्राभ्याम् $^{3/2}$ सह ^{0} ग्रामम् $^{2/1}$ गच्छति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – गच्छति

- धातु (root) – गम् (1P) to go
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – पुरुषः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुरुष (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to गच्छति

सुबन्तं पदम् (noun) – ग्रामम्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – ग्राम (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to गच्छति

सुबन्तं पदम् (noun) – सह (अव्यय-पदम्)

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – सह

सुबन्तं पदम् (noun) – पुत्राभ्याम्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुत्र (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/2
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – Non-कारक-विभक्तिः/(सहतृतीया)

A person goes to a village with two sons.

8. देहाः $^{1/3}$ गुणैः $^{3/3}$ सह ^{0} वर्तन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – वर्तन्ते

- धातु (root) – वृत् (1A) to be
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – देहाः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देह (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to वर्तन्ते

सुबन्तं पदम् (noun) – सह (अव्यय-पदम्)

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – सह

सुबन्तं पदम् (noun) – गुणैः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – गुण (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – Non-कारक-विभक्तिः/सहतृतीया

The bodies exist with qualities.

9. लोकाः $^{1/3}$ भोगैः $^{3/3}$ सह ^{0} अनुभूयन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – अनुभूयन्ते

- धातु (root) – अनु + भू (1P) to experience
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्– कर्मणि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – लोकाः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – लोक (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to अनुभूयन्ते

सुबन्तं पदम् (noun) – सह (अव्यय-पदम्)

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – सह

सुबन्तं पदम् (noun) – भोगैः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – भोग (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – Non-कारक-विभक्तिः/सहतृतीया

The worlds with the objects of experience are experienced.

Exercise #12 – चतुर्थी विभक्तिः (Fourth case)

1. रामः $^{1/1}$ शिवाय $^{4/1}$ वेदान् $^{2/3}$ ददाति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – ददाति

- धातु (root) – दा (3U) to give
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – रामः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – राम (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to ददति

सुबन्तं पदम् (noun) – वेदान्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – वेद (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to ददति

सुबन्तं पदम् (noun) – शिवाय

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – शिव (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 4/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – संप्रदाने चतुर्थी to ददति

Rama gives Vedas to Śiva.

2. पुरुषः $^{1/1}$ देवाभ्याम् $^{4/2}$ श्लोकम् $^{2/1}$ वदति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – वदति

- धातु (root) – वद् (1P) to say
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – पुरुषः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुरुष (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to वदति

सुबन्तं पदम् (noun) – श्लोकम्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – श्लोक (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to वदति

सुबन्तं पदम् (noun) – देवाभ्यम्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देव (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 4/2
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – संप्रदाने चतुर्थी to वदति

A person recites a hymn to the two devas.

3. पुत्रः $^{1/1}$ त्यागाय $^{4/1}$ व्रजति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – व्रजति

- धातु (root) – व्रज (1P) to proceed retire
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – पुत्रः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुत्र (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to व्रजति

सुबन्तं पदम् (noun) – त्यागाय

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – त्याग (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 4/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्ति (purpose of action)

A son retires for renunciation.

4. देवादत्तः $^{1/1}$ जनेभ्यः $^{4/3}$ उपकरोति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – उपकरोति

- धातु (root) – उप + कृ (8U) to serve, to befriend, toassist
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – देवादत्तः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देवादत्त (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to उपकरोति

सुबन्तं पदम् (noun) – जनेभ्यः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – जन (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 4/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – संप्रदाने चतुर्थी to उपकरोति

Devadatta serves for the people.

5. कृष्णः $^{1/1}$ ग्रामाय $^{4/1}$ रामेण $^{3/1}$ सह ^{0} गच्छति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – गच्छति

- धातु (root) – गम् (1P) to go
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – कृष्णः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – कृष्ण (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to गच्छति

सुबन्तं पदम् (noun) – ग्रामाय

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – ग्राम (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 4/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि चतुर्थी (destination) to गच्छति

सुबन्तं पदम् (noun) – रामेण

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – राम (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्ति (सह-तृतीया)

सुबन्तं पदम् (noun) – सह

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – सह (अव्यय-पदम्)

Kṛṣṇa goes to the village along with Rama.

6. जीवः $^{1/1}$ भोगाय $^{4/1}$ देहम् $^{2/1}$ आप्नोति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – आप्नोति

- धातु (root) – आप् (5P) to obtain, to pervade
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – जीवः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – जीव (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to आप्नोति

सुबन्तं पदम् (noun) – भोगाय

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – भोग (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 4/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-चतुर्थी (purpose of action)

सुबन्तं पदम् (noun) – देहम्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – देह (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to आप्नोति

An individual obtains a body for experience.

7. शिष्यौ [1/2] मोक्षाय [4/1] वेदान् [2/3] पठतः [III/2] ।

तिङन्तं पदम् (verb) – पठतः

• धातु (root) – पठ् (1P) to study

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/2

सुबन्तं पदम् (noun) – शिष्यौ

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – शिष्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/2

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to पठत

सुबन्तं पदम् (noun) – मोक्षाय

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – मोक्ष (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 4/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-चतुर्थी (purpose of action)

सुबन्तं पदम् (noun) – वेदान्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – वेद (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to पठतः

Two students study the Vedas for liberation.

8. चन्द्रसूर्याभ्याम् [4/2] नमः [0] ।

सुबन्तं पदम् (noun) – चन्द्रसूर्याभ्याम्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – चन्द्रसूर्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 4/2

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – उपपदचतुर्थी connected to नमः

सुबन्तं पदम् (noun) – नमः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – नमस् (अव्यय, salutation)

Salutation to the moon and the sun.

9. आचर्येभ्यः $^{4/3}$ नमः ^{0} ।

सुबन्तं पदम् (noun) – आचर्येभ्यः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – आचार्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 4/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – उपपदचतुर्थी connected to नमः

सुबन्तं पदम् (noun) – नमः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – नमस् (अव्ययम्)

Salutation to (the) teachers.

10. जनेभ्यः $^{4/3}$ स्वस्ति ^{0} ।

सुबन्तं पदम् (noun) – जनेभ्यः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – जन (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 4/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – उपपदचतुर्थी connected to स्वस्ति

सुबन्तं पदम् (noun) – स्वस्ति

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – स्वस्ति (अव्ययम्)

May there be welfare for the people.

11. वरुणाय $^{4/1}$ स्वाहा ^{0} ।

सुबन्तं पदम् (noun) – वरुणाय

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – वरुण (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 4/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – उपपदचतुर्थी connected to स्वाहा

सुबन्तं पदम् (noun) – स्वाहा

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – स्वाहा (अव्ययम्)

This oblation is to Varuṇa.

Exercise #13 – पञ्चमी विभक्तिः (Fifth case)

1. जनाः $^{1/3}$ चन्द्रात् $^{5/1}$ निवर्तन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – निवर्तन्ते

- धातु (root) – नि + वृत् (1A) to return
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – जनाः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – जन (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to निवर्तन्ते

सुबन्तं पदम् (noun) – चन्द्रात्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – चन्द्र (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 5/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – अपादाने पञ्चमी to निवर्तन्ते

The people return from the moon.

2. घटः $^{1/1}$ हस्ताभ्याम् $^{5/2}$ पतति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – पतति

- धातु (root) – पत् (1P) to fall
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – घटः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – घट (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to पतति

सुबन्तं पदम् (noun) – हस्ताभ्याम्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – हस्त (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 5/2
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – अपादाने पञ्चमी to पतति

A pot falls from (the) two hands.

3. जनाः $^{1/3}$ ग्रामेभ्यः $^{5/3}$ आगच्छन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – आगच्छन्ति

- धातु (root) – आ + गम् (1P) to come, to arrive

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – जनाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – जन (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to आगच्छन्ति

सुबन्तं पदम् (noun) – ग्रामेभ्यः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – ग्राम (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 5/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – अपादाने पञ्चमी to आगच्छन्ति

The people come from the villages.

4. जीवः $^{1/1}$ देहात् $^{5/1}$ देहम् $^{2/1}$ प्राप्नोति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – प्राप्नोति

• धातु (root) – प्र + आप् (5P) to obtain

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – जीवः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – जीव (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to प्राप्नोति

सुबन्तं पदम् (noun) – देहात्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – देह (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 5/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – अपादाने पञ्चमी to प्राप्नोति

सुबन्तं पदम् (noun) – देहम्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – देह (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि द्वितीया to प्राप्नोति

An individual reaches a body from a body.

5. वेदाः $^{1/3}$ आचार्यात् $^{5/1}$ शिष्यैः $^{3/3}$ ज्ञायन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – ज्ञायन्ते

• धातु (root) – ज्ञा (9U) to know

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – वेदाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – वेद (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to ज्ञायन्ते

सुबन्तं पदम् (noun) – आचार्यात्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – आचार्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 5/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – अपादाने पञ्चमी to ज्ञायन्ते

सुबन्तं पदम् (noun) – शिष्य

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – शिष्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि तृतीया to ज्ञायन्ते

Vedas are known by the students from a teacher.

6. त्यागात् $^{5/1}$ मोक्षः $^{1/1}$ लभ्यते $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – लभ्यते

• धातु (root) – लभ् (1A) to gain

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – त्यागात्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – त्याग (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 5/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – हेतौ पञ्चमी to लभ्यते

सुबन्तं पदम् (noun) – मोक्षः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – मोक्ष (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to लभ्यते

Liberation is gained from renunciation.

7. भोगेभ्यः $^{5/3}$ देवः $^{1/1}$ तुष्यति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – तुष्यति

• धातु (root) – तुष् (4P) to be pleased

- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – भोगेभ्यः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – भोग (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 5/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – हेतौ पञ्चमी to तुष्यति

सुबन्तं पदम् (noun) – देवः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देव (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to तुष्यति

Deva is pleased because of enjoyments.

8. त्यागात् $^{5/1}$ प्राक् ^{0} भोगाः $^{1/3}$ सन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – सन्ति

- धातु (root) – अस् (2P) to be
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – त्यागात्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – त्याग (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 5/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – दिग्योगे पञ्चमी to प्राक्

सुबन्तं पदम् (noun) – प्राक्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – प्राक् (अव्ययम्)

सुबन्तं पदम् (noun) – भोगाः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – भोग (अकारान्तः पुँलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to सन्ति

Before renunciation there are objects of experiences.

9. ईश्वरात् $^{5/1}$ अन्यः $^{1/1}$ न ^{0} अस्ति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – अस्ति

- धातु (root) – अस् (2P) to be
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – ईश्वरात्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – ईश्वर (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 5/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्तिः connected to अन्य

सुबन्तं पदम् (noun) – अन्य

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – अन्य (सर्ववाम-शब्दः, अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to अस्ति

सुबन्तं पदम् (noun) – न

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – न (अव्ययम्)

There is nothing other than Īśvara.

10. सूर्यात्$^{5/1}$ चन्द्रः$^{1/1}$ भिन्नः$^{1/1}$ भवति$^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – भवति

• धातु (root) – भू (1P) to be

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – सूर्यात्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – सूर्य (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 5/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्तिः connected to भिन्न

सुबन्तं पदम् (noun) – चन्द्रः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – चन्द्र (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to भवति

सुबन्तं पदम् (noun) – भिन्नः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – भिन्न (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – subjective compliment to चन्द्रः

The moon is different from the sun.

11. पुरुषः$^{1/1}$ पुत्रम्$^{2/1}$/पुत्रेण$^{3/1}$/पुत्रात्$^{5/1}$ विना^{0} गच्छति$^{III/1}$।

तिङन्तं पदम् (verb) – गच्छति

• धातु (root) – गम् (1P) to go

- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – पुरुषः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुरुष (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to गच्छति

सुबन्तं पदम् (noun) – पुत्रम्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुत्र (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्तिः connected to विना

सुबन्तं पदम् (noun) – पुत्रेण

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुत्र (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्तिः connected to विना

सुबन्तं पदम् (noun) – पुत्रात्

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुत्र (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 5/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्तिः connected to विना

सुबन्तं पदम् (noun) – विना

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – विना (अव्ययम्)

A person goes without a son.

12. देवादत्तः $^{1/1}$ पुत्रौ $^{2/2}$/पुत्राभ्याम् $^{5/2}$ पृथक् ^{0} वसति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – वसति

- धातु (root) – वस् (1P) to dwell
- तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – देवादत्तः

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – देवादत्त (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1
- विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to वसति

सुबन्तं पदम् (noun) – पुत्रौ

- प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुत्र (अकारान्तः पुँल्लिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/2

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्तिः connected to पृथक्

सुबन्तं पदम् (noun) – पुत्राभ्याम्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुत्र (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 5/2

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्तिः connected to पृथक्

सुबन्तं पदम् (noun) – पृथक्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – पृथक् (अव्ययम्)

Devadatta lives apart from the two sons.

13. प्राणान्$^{2/3}$/प्राणैः$^{3/3}$/प्राणेभ्यः$^{5/3}$ पृथक्^{0} पुरुषः$^{1/1}$ न^{0} जीवति$^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – जीवति

• धातु (root) – जीव् (1P) to live

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् (noun) – प्राणान्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – प्राण (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्तिः connected to पृथक्

सुबन्तं पदम् (noun) – प्राणैः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – प्राण (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्तिः connected to पृथक्

सुबन्तं पदम् (noun) – प्राणेभ्यः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – प्राण (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 5/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्तिः connected to पृथक्

सुबन्तं पदम् (noun) – पृथक्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – पृथक् (अव्ययम्)

सुबन्तं पदम् (noun) – पुरुष

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – पुरुष (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्तरि प्रथमा to जीवति

सुबन्तं पदम् (noun) – न

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – न (अव्ययम्)

A person does not live without prāṇas.

14. वेदाः $^{1/3}$ आचार्यम् $^{2/1}$/आचार्येण $^{3/1}$/आचार्यात् $^{5/1}$ विना ^{0} न ^{0} ज्ञायन्ते $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् (verb) – ज्ञायन्ते

• धातु (root) – ज्ञा (9P) to know

• तिङ्-प्रत्ययः (verbal suffix) – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् (noun) – वेदाः

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – वेद (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 1/3

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – कर्मणि प्रथमा to ज्ञायन्ते

सुबन्तं पदम् (noun) – आचार्यम्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – आचार्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 2/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्तिः connected to विना

सुबन्तं पदम् (noun) – आचार्येण

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – आचार्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 3/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्तिः connected to विना

सुबन्तं पदम् (noun) – आचार्यात्

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – आचार्य (अकारान्तः पुँलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः (nominal suffix) – 5/1

• विभक्ति-अर्थः (meaning of the case) – non-कारक-विभक्तिः connected to विना

सुबन्तं पदम् (noun) – विना

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – विना (अव्यय)

सुबन्तं पदम् (noun) – न

• प्रातिपदिकम् (nominal base) – न (अव्यय)

Vedas aren not known without a teacher.

Exercise #14 षष्ठी विभक्तिः (sixth case)

1.आकाशस्य $^{6/1}$ गुणः $^{1/1}$ शब्दः $^{1/1}$ वर्तते $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – वर्तते

- धातुः – वृत् (1A) to exist
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – गुणः

- प्रातिपदिकम् – गुण (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to वर्तते

सुबन्तं पदम् – शब्दः

- प्रातिपदिकम् – शब्द (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – Subjective compliment to गुणः

सुबन्तं पदम् – आकाशस्य

- प्रातिपदिकम् – आकाश (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – षष्ठी विभक्ति/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – सम्बन्धे षष्ठी to गुणः

Translation: The quality of space is sound.

2. जीवेश्वरयोः $^{6/2}$ भेदः $^{1/1}$ बाध्यते $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – बाध्यते

- धातुः – बाध् (1A) to negate
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – भेदः

- प्रातिपदिकम् – भेद (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to बाध्यते

सुबन्तं पदम् – जीवेश्वरयोः

- प्रातिपदिकम् – जीवेश्वर (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – षष्ठी   विभक्तिः/द्विवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – सम्बन्धे षष्ठी to भेदः

The difference between Individual and Īsvara is negated.

3. हस्तयोः $^{6/2}$ देवः $^{1/1}$ इन्द्रः $^{1/1}$ भवति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – भवति

• धातुः – भू (1P) to be

• तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – देवः

• प्रातिपदिकम् – देव (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to भवति

सुबन्तं पदम् – इन्द्रः

• प्रातिपदिकम् – इन्द्र (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – subjective compliment to देवः

सुबन्तं पदम् – हस्तयोः

• प्रातिपदिकम् – हस्त (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – षष्ठी   विभक्तिः/द्विवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – सम्बन्धे षष्ठी to देवः

Deva of hands is Indra.

4. देवानाम् $^{6/3}$ ईशः $^{1/1}$ देवेशः $^{1/1}$ उच्यते $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – उच्यते

• धातुः – वच् (2P) to speak

• तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – ईशः

• प्रातिपदिकम् – ईश (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to उच्यते

सुबन्तं पदम् – देवेशः

• प्रातिपदिकम् – देवेश (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – (subjective) compliment to ईशः

सुबन्तं पदम् – देवानाम्

• प्रातिपदिकम् – देव (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – षष्ठी विभक्तिः/बहुवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – सम्बन्धे षष्ठी to ईशः

The lord of the devas is said to be deveśa

5. देवदत्तस्य $^{6/1}$ पुत्रौ $^{1/2}$ सूर्यम् $^{2/1}$ ईक्षेते $^{III/2}$ ।

तिङन्तं पदम् – ईक्षेते

• धातुः – ईक्ष् (1A) to see

• तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/2

सुबन्तं पदम् – पुत्रौ

• प्रातिपदिकम् – पुत्र (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/द्विवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to ईक्षेते

सुबन्तं पदम् – सूर्यम्

• प्रातिपदिकम् – सूर्य (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – द्वितीया विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – कर्मणि द्वितीया to ईक्षेते

सुबन्तं पदम् – देवदत्तस्य

• प्रातिपदिकम् – देवदत्त (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – षष्ठी विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – सम्बन्धे षष्ठी to पुत्रौ

Two sons of Devadatta (a common name for a boy) see the sun.

6. वेदेभ्यः $^{5/3}$ देवानाम् $^{6/3}$ गुणाः $^{1/3}$ ज्ञायन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् – ज्ञायन्ते

- धातुः – ज्ञा (9P) to know
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् – गुणाः

- प्रातिपदिकम् – गुण (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/बहुवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to ज्ञायन्ते

सुबन्तं पदम् – देवानाम्

- प्रातिपदिकम् – देव (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – षष्ठी विभक्ति/बहुवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – सम्बन्धे षष्ठी to गुणाः

सुबन्तं पदम् – वेदेभ्यः

- प्रातिपदिकम् – वेद (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः –पञ्चमी विभक्तिः/बहुवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – हेतौ पञ्चमी to ज्ञायन्ते

The qualities of devas are known from the Vedas.

7. जनानाम् $^{6/3}$ देशः $^{1/1}$ जनैः $^{3/3}$ रक्ष्यते $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – रक्ष्यते

- धातुः – रक्ष् (1P) to protect
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – देशः

- प्रातिपदिकम् – देश (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to रक्ष्यते

सुबन्तं पदम् – जनैः

- प्रातिपदिकम् – जन (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – तृतीया विभक्तिः/बहुवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – कर्तरि तृतीया to रक्ष्यते

सुबन्तं पदम् – जनानाम्

• प्रातोपदिकम् – जन (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – षष्ठी विभक्ति/बहुवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – सम्बन्धे षष्ठी to देशः

The country of people is protected by people.

8. प्राणानाम् $^{6/3}$ सम्बन्धात् $^{5/1}$ पुरुषः $^{1/1}$ जीवति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – जीवति

• धातुः – जीव् (1P) to live

• तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – पुरुषः

• प्रातिपदिकम् – पुरुष (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to जीवति

सुबन्तं पदम् – प्राणानाम्

• प्रातिपदिकम् – प्राण (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – षष्ठी विभक्ति/बहुवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – सम्बन्धे षष्ठी to सम्बन्धात्

सुबन्तं पदम् – सम्बन्धात्

• प्रातिपदिकम् – सम्बन्ध (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – पञ्चमी विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – हेतौ पञ्चमी to जीवति

The person lives by the connection of prāṇa.

9. स्थावराणाम् $^{6/3}$ हिमालयः $^{1/1}$ अहम् $^{1/1}$ अस्मि $^{I/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – अस्मि

• धातुः – अस् (2P) to be

• तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/I/1

सुबन्तं पदम् – अहम

• प्रातिपदिकम् – अस्मद् (सर्वनाम)

• सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to अस्मि

सुबन्तं पदम् – हिमालयः

• प्रातिपदिकम् – हिमालय (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – subjective compliment to अहम्

सुबन्तं पदम् – स्थावराणाम्

• प्रातिपदिकम् – स्थावर (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – षष्ठी विभक्ति/बहुवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – निर्धारणे षष्ठी to हिमालयः

I am Himālaya among mountains.

10. यज्ञानाम् $^{6/3}$ जपयज्ञः $^{1/1}$ अस्मि $^{I/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – अस्मि

• धातुः – अस् (2P) to be

• तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/I/1

सुबन्तं पदम् – जपयज्ञः

• प्रातिपदिकम् – जपयज्ञ (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to अस्मि

सुबन्तं पदम् – यज्ञानाम्

• प्रातिपदिकम् – यज्ञ (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – षष्ठी विभक्ति/बहुवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – निर्धारणे षष्ठी to जपयज्ञः

I am Japa-yajña of yajñas.

Exercise #15 सप्तमी विभक्तिः (seventh case)

1. भेदाः $^{1/3}$ लोके $^{7/1}$ दृश्यन्ते $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् – दृश्यन्ते

- धातुः – दृश् (1P) to see
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/ 3

सुबन्तं पदम् – भेदाः

- प्रातिपदिकम्- भेद (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/बहुवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to दृश्यन्ते

सुबन्तं पदम् – लोके

- प्रातिपदिकम्- लोक (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – अधिकरणे सप्तमी to दृश्यन्ते

The differences are seen in sphere of experience.

2. देवदत्तः $^{1/1}$ भेदयोः $^{7/2}$ आशङ्कते $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – आशङ्कते

- धातुः – आ + शङ्क् (1A) to suspect
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – देवदत्तः

- प्रातिपदिकम् – देवदत्त (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to आशङ्कते

सुबन्तं पदम् – भेदयोः

- प्रातिपदिकम् – भेद (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः/द्विवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – अधिकरणे सप्तमी to आशङ्कते

Devadatta suspects about the two differences.

3. जीवः $^{1/1}$ भोगेषु $^{7/3}$ रमते $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – रमते

- धातुः – रम् (1A) to play, to rejoice
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – जीवः

- प्रातिपदिकम्- जीव (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to रमते

सुबन्तं पदम् – भोगेषु

- प्रातिपदिकम् – भोग (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः/बहुवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – अधिकरणे सप्तमी to रमते

An individual rejoices in experiences.

4. देवदत्तः $^{1/1}$ पुत्रस्य $^{6/1}$ हस्तयोः $^{7/2}$ घटम् $^{2/1}$ पश्यति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – पश्यति

- धातुः – दृश् (1P) to see
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – देवदत्तः

- प्रातिपदिकम्- देवदत्त (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to पश्यति

सुबन्तं पदम् – घटम्

- प्रातिपदिकम्- घट (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – द्वितीया विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि द्वितीया to पश्यति

सुबन्तं पदम् – पुत्रस्य

- प्रातिपदिकम् – पुत्र (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

- सुप्-प्रत्ययः – षष्ठी विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – सम्बन्धे षष्ठी to हस्तयोः

सुबन्तं पदम् – हस्तयोः

- प्रातिपदिकम् – हस्त (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः/द्विवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – अधिकरणे सप्तमी to पश्यति

Devadatta sees the pot in two hands of the son.

5. त्यागे $^{7/1}$ सति $^{7/1}$ मोक्षः $^{1/1}$ विद्यते $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – विद्यते

- धातुः – विद् (4A) to be
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – मोक्षः

- प्रातिपदिकम् – मोक्ष (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to विद्यते

सुबन्तं पदम् – सति

- प्रातिपदिकम् – सत् (तकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – सति (भावलक्षणे) सप्तमी

सुबन्तं पदम् – त्यागे

- प्रातिपदिकम्- त्याग (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – सति (भावलक्षणे) सप्तमी

When there is renunciation, there is mokṣa.

6. पुत्रयोः $^{7/2}$ सतोः $^{7/2}$ देवदत्तः $^{1/1}$ तुष्यति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – तुष्यति

- धातुः – तुष् (4P) to be pleased

• तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – देवदत्तः

• प्रातिपदिकम्- देवदत्त (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to तुष्यति

सुबन्तं पदम् – सतोः

• प्रातिपदिकम्- सत् (तकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः/द्विवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – सति (भावलक्षणे) सप्तमी

सुबन्तं पदम् – पुत्रयोः

• प्रातिपदिकम् – पुत्र (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः/द्विवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – सति (भावलक्षणे) सप्तमी

When the two sons are present, Devadatta is pleased.

7.देहे $^{7/1}$ पुष्टे $^{7/1}$ अहम् $^{1/1}$ पुष्टः $^{1/1}$ । देहे $^{7/1}$ नष्टे $^{7/1}$ अहम् $^{1/1}$ नष्टः $^{1/1}$ ।

सुबन्तं पदम् – अहम्

• प्रातिपदिकम् – अस्मद् (सर्वनाम)

• सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा (to भवामि)

सुबन्तं पदम् – पुष्टः

• प्रातिपदिकम् – पुष्ट (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – subjective compliment to अहम्

सुबन्तं पदम् – देहे

• प्रातिपदिकम्- देह (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – सति सप्तमी

सुबन्तं पदम् – पुष्टे

• प्रातिपदिकम्- पुष्ट (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – सति सप्तमी (adjective to देहे)

सुबन्तं पदम् – अहम्

• प्रातिपदिकम्- अस्मद् (सर्वनाम)

• सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा (to भवामि/अस्मि)

सुबन्तं पदम् – नष्टः

• प्रातिपदिकम्- नष्ट (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – subjective compliment to अहम्

सुबन्तं पदम् – देहे

• प्रातिपदिकम्- देह (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः /एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – सति सप्तमी

सुबन्तं पदम् – नष्टे

• प्रातिपदिकम्- नष्ट (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः /एकवचनम्

• विभक्ति-अर्थः – सति सप्तमी (adjective to देहे)

When the body is nourished, I am nourished.

When the body is perished, I am perished.

8. प्राणेषु $^{7/3}$ सत्सु $^{7/3}$ पुरुषः $^{1/1}$ जीवति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – जीवति

• धातुः – जीव् (1P) to live

• तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – पुरुषः

• प्रातिपदिकम् – पुरुष (अकारन्तः पुंलिङ्गः)

• सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्

- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to जीवति

सुबन्तं पदम् – सत्सु

- प्रातिपदिकम् – सत् (तकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः/बहुवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – सति सप्तमी

सुबन्तं पदम् – प्राणेषु

- प्रातिपदिकम्- प्राण – (अकारन्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः/बहुवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – सति सप्तमी

When prāṇas are there, the person lives.

Exercise #16 – अकारान्तः पुंलिङ्गः सर्वनाम-शब्दः (a-ending masculine pronouns)

सर्व, एक, अन्य, पर, पूर्व

1. सर्वे जनाः वदन्ति । All the people say.

   एके जनाः वदन्ति । Some people say.

   अन्ये जनाः वदन्ति । Other people say.

   परे जनाः वदन्ति । Other people say.

   पूर्वे जनाः वदन्ति । Former people say.

2. सर्वस्मात् ग्रमात् जनाः आगच्छन्ति । From all the village people come.

   एकस्मात् ग्रमात् जनाः आगच्छन्ति । From a village people come.

   अन्यस्मात् ग्रमात् जनाः आगच्छन्ति । From another village people come.

   परस्मात् ग्रमात् जनाः आगच्छन्ति । From another village people come.

   पूर्वस्मात् ग्रमात् जनाः आगच्छन्ति । From eastern village people come.

3. सर्वस्मिन् विषये सम्बन्धः वर्तते । In all of the subject there is a connection.

   एकस्मिन् विषये सम्बन्धः वर्तते । In one subject there is a connection.

   अन्यस्मिन् विषये सम्बन्धः वर्तते । In another subject there is a connection.

   परस्मिन् विषये सम्बन्धः वर्तते । In another subject there is a connection.

   पूर्वस्मिन् विषये सम्बन्धः वर्तते । In previous subject there is a connection.

4. सर्वेषां देहानां गुणाः सन्ति । There are qualities for all bodies.

   एकेषां देहानां गुणाः सन्ति । There are qualities for some bodies.

   अन्येषां देहानां गुणाः सन्ति । There are qualities for other bodies.

   परेषां देहानां गुणाः सन्ति । There are qualities for other bodies.

   पर्वेषां देहानां गुणाः सन्ति । There are qualities for previous bodies.

5. सर्वे भेदाः बाध्यन्ते । All differences are negated.

   एके भेदाः बाध्यन्ते । Some differences are negated.

   अन्ये भेदाः बाध्यन्ते । Other differences are negated

   परे भेदाः बाध्यन्ते । Other differences are negated

   पूर्वे भेदाः बाध्यन्ते । Former differences are negated

6. सर्वस्मै पुरुषाय घटं ददाति । (He) gives a pot for every person.

   एकस्मै पुरुषाय घटं ददाति । (He) gives a pot for a person.

अन्यस्मै पुरुषाय घटं ददाति । (He) gives a pot for another person.

परस्मै पुरुषाय घटं ददाति । (He) gives a pot for another person.

पुर्वस्मै पुरुषाय घटं ददाति । (He) gives a pot for a previous person.

7. सर्वस्मिन् काले पुरुषः तिष्ठति । A person stands all the time.

एकस्मिन् काले पुरुषः तिष्ठति । A person stands at some time.

अन्यस्मिन् काले पुरुषः तिष्ठति । A person stands at other time.

परस्मिन् काले पुरुषः तिष्ठति । A person stands at other time.

पूर्वस्मिन् काले पुरुषः तिष्ठति । A person stands before.

Exercise #17 – Relative pronouns in masculine

1. यौ $^{1/2}$ इच्छतः $^{III/2}$ तौ $^{1/2}$ गच्छतः $^{III/2}$ ।

यद् clause = "यौ $^{1/2}$ इच्छतः $^{III/2}$"

तद् clause = "तौ $^{1/2}$ गच्छतः $^{III/2}$"

Of यद् clause –

तिङन्तं पदम् – इच्छतः

- धातुः – इष् (6P) to wish
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/2

सुबन्तं पदम् – यौ

- प्रातिपदिकम् – यद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1 (प्रथमा विभक्तिः)/2 (द्विवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to इच्छतः

Of तद् clause-

तिङन्तं पदम् – गच्छतः

- धातुः – गम् (1P) to go
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/2

सुबन्तं पदम् – तौ

- प्रातिपदिकम् – तद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1(प्रथमा विभक्तिः)/2 (द्विवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to गच्छतः

Translation: Those two who desire to go.

2. ये $^{1/3}$ नमन्ति $^{III/3}$ ते $^{1/3}$ पठन्ति $^{III/3}$ ।

यद् clause = "ये $^{1/3}$ नमन्ति $^{III/3}$"

तद् clause = "ते $^{1/3}$ पठन्ति $^{III/3}$"

Of यद् clause –

तिङन्तं पदम् – नमन्ति

- धातुः – नम् (1P) to salute
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् – ये

- प्रातिपदिकम् – यद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1 (प्रथमा विभक्तिः)/3 (बहुवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to नमन्ति

Of तद् clause –

तिङन्तं पदम् – पठन्ति

- धातुः – पठ् (1P) to read, to study
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् – ते

- प्रातिपदिकम् – तद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1 (प्रथमा विभक्तिः)/3 (बहुवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to पठन्ति

Translation: Those who salute study.

3. यः $^{1/1}$ शङ्कते $^{III/1}$ सः $^{1/1}$ प्रश्नम् $^{2/1}$ पृच्छति $^{III/1}$ ।

यद् clause – "यः $^{1/1}$ शङ्कते $^{III/1}$"

तद् clause – "सः $^{1/1}$ प्रश्नम् $^{2/1}$ पृच्छति $^{III/1}$"

Of यद् clause –

तिङन्तं पदम् – शङ्कते

- धातुः – शङ्क् (1A) to doubt, to be afraid
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – यः

- प्रातिपदिकम् – यद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1 (प्रथमा विभक्तिः)/1 (एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to शङ्कते

Of तद् clause-

तिङन्तं पदम् – पृच्छति

- धातुः – प्रच्छ् (6P) to ask
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – सः

- प्रातिपदिकम् – तद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1 (प्रथमा विभक्तिः)/1(एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to पृच्छति

सुबन्तं पदम् – प्रश्नम्

- प्रातिपदिकम् – प्रश्न (अकारान्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 2 (द्वितीया विभक्तिः)/1(एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि द्वितीया to पृच्छति

Translation: The one who doubts asks a question.

4. ये $^{1/3}$ ईश्वरम् $^{2/1}$ सेवन्ते $^{III/3}$ ते $^{1/3}$ भक्ताः $^{1/3}$ सन्ति $^{III/3}$।

यद् clause – "ये $^{1/3}$ ईश्वरम् $^{2/1}$ सेवन्ते $^{III/3}$"

तद् clause-"ते $^{1/3}$ भक्ताः $^{1/3}$ सन्ति $^{III/3}$"

Of यद् clause-

तिङन्तं पदम् - सेवन्ते

- धातुः – सेव् (1A) to serve, to pursue
- तिङ्-प्रत्ययः-लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् – ये

- प्रातिपदिकम् – यद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1(प्रथमा विभक्तिः)/3 (बहुवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to सेवन्ते

सुबन्तं पदम् – ईश्वरम्

- प्रातिपदिकम्- ईश्वर(अकारान्तः पुंलिङ्गः a-ending masculine)
- सुप्-प्रत्ययः-2(द्वितीयाविभक्तिः)/ 1(एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः - कर्मणि द्वितीया to सेवन्ते

Of तद् clause-

तिङन्तं पदम् – सन्ति

- धातुः – अस् (2P) to be
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् – ते

- प्रातिपदिकम् – तद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1(प्रथमा विभक्तिः)/3 (बहुवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to सन्ति

सुबन्तं पदम् – भक्ताः

- प्रातिपदिकम् – भक्त (अकारान्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1 (प्रथमा विभक्तिः)/3 (बहुवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – Subjective compliment to ते

Translation: Those who serve Īsvara, they are devotees.

5. यस्मिन्$^{7/1}$ सर्वे$^{1/3}$ जनाः$^{1/3}$ निवसन्ति$^{III/3}$ सः$^{1/1}$ ग्रामः$^{1/1}$ भवति$^{III/1}$ ।

यद् clause – "यस्मिन्$^{7/1}$ सर्वे$^{1/3}$ जनाः$^{1/3}$ निवसन्ति$^{III/3}$"

तद् clause – "सः$^{1/1}$ ग्रामः$^{1/1}$ भवति$^{III/1}$"

Of यद् clause –

तिङन्तं पदम् – निवसन्ति

- धातुः – नि + वस् (1P) to dwell, to exist, to occupy
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् – यस्मिन्

- प्रातिपदिकम् – यद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 7 (सप्तमी विभक्तिः)/1 (एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – अधिकरणे सप्तमी to निवसन्ति

सुबन्तं पदम् – सर्वे

- प्रातिपदिकम् – सर्व (अकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1 (प्रथमा विभक्तिः)/3 (बहुवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – adjective to जनाः

सुबन्तं पदम् – जनाः

- प्रातिपदिकम् – जन (अकारान्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1(प्रथमा विभक्तिः)/3 (बहुवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to निवसन्ति

Of तद् clause –

तिङन्तं पदम् – भवति

- धातुः – भू (1P) to be
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – सः

- प्रातिपदिकम् – तद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1 (प्रथमा विभक्तिः)/1 (एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to भवति

सुबन्तं पदम् – ग्रामः

- प्रातिपदिकम् – ग्राम (अकारान्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1 (प्रथमा विभक्तिः)/1 (एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – subjective compliment to सः

Translation: Where all people live, that is a village.

6. **येन**$^{3/1}$ **सर्वे**$^{1/3}$ **विषयाः**$^{1/3}$ **उपदिश्यन्ते**$^{III/3}$ **तम्**$^{2/1}$ **आचार्यम्**$^{2/1}$ **नमामि**$^{I/1}$ **।**

यद् clause – "येन$^{3/1}$ सर्वे$^{1/3}$ विषयाः$^{1/3}$ उपदिश्यन्ते$^{III/3}$"

तद् clause – "तम्$^{2/1}$ आचार्यम्$^{2/1}$ नमामि$^{I/1}$"

Of यद् clause –

तिङन्तं पदम् – उपदिश्यन्ते

- धातुः – दिश् (6U) to point; उप + दिश् to teach
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्मणि-प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् – येन

- प्रातिपदिकम् – यद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 3 (तृतीया विभक्तिः)/1 (एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि तृतीया to उपदिश्यन्ते

सुबन्तं पदम् – सर्वे

- प्रातिपदिकम् – सर्व (अकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1(प्रथमा विभक्तिः)/3 (बहुवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – adjective to विषयाः

सुबन्तं पदम् – विषयाः

- प्रातिपदिकम् – विषय (अकारान्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1 (प्रथमा विभक्तिः)/3 (बहुवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to उपदिश्यन्ते

Of तद् clause –

तिङन्तं पदम् – नमामि

- धातुः – नम् (1P) to salute, to bend
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/I/1

सुबन्तं पदम् – तम्

- प्रातिपदिकम् – तद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 2 (द्वितीया विभक्तिः)/1 (एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – adjective to आचार्यम्

सुबन्तं पदम् – आचार्यम्

- प्रातिपदिकम् – आचार्य (अकारान्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 2 (द्वितीया विभक्तिः)/1 (एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि द्वितीया to नमामि

Translation: By whom all subjects are taught, I salute to that teacher.

7. यः $^{1/1}$ सर्वस्मिन् $^{7/1}$ प्राप्यते $^{III/1}$ तस्मै $^{4/1}$ ईश्वराय $^{4/1}$ नमः ^{0} अस्तु $^{III/1}$ ।

यद् clause – "यः $^{1/1}$ सर्वस्मिन् $^{7/1}$ प्राप्यते $^{III/1}$"

तद् clause – "तस्मै $^{4/1}$ ईश्वराय $^{4/1}$ नमः ^{0} अस्तु $^{III/1}$"

Of यद् clause –

तिङन्तं पदम् – प्राप्यते

- धातुः – आप् (5P) to get; प्र + आप् = to obtain, to reach
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्मणि-प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – यः

- प्रातिपदिकम् – यद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1 (प्रथमा विभक्तिः)/1 (एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to प्राप्यते

सुबन्तं पदम् – सर्वस्मिन्

- प्रातिपदिकम् – सर्व (अकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 7 (सप्तमी विभक्तिः)/1 (एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – अधिकरणे सप्तमी (विषय-सप्तमी) to प्राप्यते

Of तद् clause –

तिङन्तं पदम् – अस्तु

- धातुः – अस् (2P) to be
- तिङ्-प्रत्ययः – लोट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – तस्मै

- प्रातिपदिकम् – तद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 4 (चतुर्थी विभक्तिः)/1 (एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – adjective to ईश्वराय

सुबन्तं पदम् – ईश्वराय

- प्रातिपदिकम् – ईश्वर (अकारान्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 4 (चतुर्थी विभक्तिः)/1 (एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – उपपद-चतुर्थी to नमः

सुबन्तं पदम् – नमः

- प्रातिपदिकम् – नमस् (सकारान्तः अव्ययपदम्)

Translation:

The one who is gained everywhere, may my salutation be for that Isvara

8. ये $^{1/3}$ जनाः $^{1/3}$ ईश्वरम् $^{2/1}$ भजन्ते $^{III/3}$ तेषाम् $^{6/3}$ योगम् $^{2/1}$ ईश्वरः $^{1/1}$ वहति $^{III/1}$ ।

यद् clause – "ये $^{1/3}$ जनाः $^{1/3}$ ईश्वरम् $^{2/1}$ भजन्ते $^{III/3}$"

तद् clause – "तेषाम् $^{6/3}$ योगम् $^{2/1}$ ईश्वरः $^{1/1}$ वहति $^{III/1}$"

Of यद् clause –

तिङन्तं पदम् – भजन्ते

- धातुः – भज् (1U) to serve, to take possession of
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् – ये

- प्रातिपदिकम् – यद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1 (प्रथमा विभक्तिः)/3 (बहुवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – adjective to जनाः

सुबन्तं पदम् – जनाः

- प्रातिपदिकम् – जन (अकारान्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1 (प्रथमा विभक्तिः)/3 (बहुवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to भजन्ते

सुबन्तं पदम् – ईश्वरम्

- प्रातिपदिकम् – ईश्वर (अकारान्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 2 (द्वितीया विभक्तिः)/1 (एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि द्वितीया to भजन्ते

Of तद् clause –

तिङन्तं पदम् – वहति

- धातुः – वह् (1U) to bear along, to carry
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – तेषाम्

- प्रातिपदिकम् – तद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 6 (षष्ठी विभक्तिः)/3 (बहुवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – सम्बन्धे षष्ठी to योगम्

सुबन्तं पदम् – योगम्

- प्रातिपदिकम् – योग (अकारान्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 2 (द्वितीया विभक्तिः)/1 (एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि द्वितीया to वहति

सुबन्तं पदम् – ईश्वरः

- प्रातिपदिकम् – ईश्वर(अकारान्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1 (प्रथमा विभक्तिः)/1 (एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to वहति

Translation: Those people who worship Īsvara, Īsvara brings their yoga

Exercise #18 **पुंल्लिङ्गःसर्वनाम् शब्दः** (masculin pronouns) **तद् यद् एतद् किम्**

1.

सः $^{1/1}$ ईश्वरः $^{1/1}$ ईक्षते । That Īśvara sees.

एषः $^{1/1}$ ईश्वरः $^{1/1}$ ईक्षते । This Īśvara sees.

कः $^{1/1}$ ईश्वरः $^{1/1}$ ईक्षते । Which Īśvara sees?

2.

तौ $^{1/2}$ ब्राह्मणौ $^{1/2}$ निवसतः । Those two brāhmaṇas live.

एतौ $^{1/2}$ ब्राह्मणौ $^{1/2}$ निवसतः । These two brāhmaṇas live.

कौ $^{1/2}$ ब्राह्मणौ $^{1/2}$ निवसतः । Which two brāhmaṇas live?

3.

ते $^{1/3}$ जनाः $^{1/3}$ सेवन्ते । Those people serve.

एते $^{1/3}$ जनाः $^{1/3}$ सेवन्ते । These people serve.

के $^{1/3}$ जनाः $^{1/3}$ सेवन्ते । Who are the people who serve?

4.

तम् $^{2/1}$ गणम् $^{2/1}$ पश्यति देवदत्तः। Devadatta sees that quality.

एतम् $^{2/1}$ गणम् $^{2/1}$ पश्यति देवदत्तः। Devadatta sees this quality.

कम् $^{2/1}$ गणम् $^{2/1}$ पश्यति देवदत्तः। Which quality does Devadatta see?

5.

तौ $^{2/2}$ भेदौ $^{2/2}$ जानाति । (He) knows those two differences.

एतौ $^{2/2}$ भेदौ $^{2/2}$ जानाति । (He) knows these two differences.

कौ $^{2/2}$ भेदौ $^{2/2}$ जानाति । Which two differences does (he) know?

6.

तान् $^{2/3}$ श्लोकान् $^{2/3}$ जानाति । (He) knows those verses.

एतान् $^{2/3}$ श्लोकान् $^{2/3}$ जानाति । (He) knows these verses.

कान् $^{2/3}$ श्लोकान् $^{2/3}$ जानाति । Which verses does (he) know?

7.

तेन $^{3/1}$ देहेन $^{3/1}$ अनुभवति । (He) experiences by that body.

एतेन $^{3/1}$ देहेन $^{3/1}$ अनुभवति । (He) experiences by this body.

केन $^{3/1}$ देहेन $^{3/1}$ अनुभवति । By which body does (he) experiences?

8.

ताभ्याम्$^{3/2}$ हस्ताभ्याम्$^{3/2}$ खादति । (He) eats by those two hands.

एताभ्याम्$^{3/2}$ हस्ताभ्याम्$^{3/2}$ खादति । (He) eats by these two hands.

एताभ्याम्$^{3/2}$ हस्ताभ्याम्$^{3/2}$ खादति । By which two hands does (he) eat?

9.

तैः$^{3/3}$ प्राणैः$^{3/3}$ जीवति । (He) lives by those vital forces.

एतैः$^{3/3}$ प्राणैः$^{3/3}$ जीवति । (He) lives by these vital forces.

कैः$^{3/3}$ प्राणैः$^{3/3}$ जीवति । By which vital forces does (he) live?

10.

तस्मै$^{4/1}$ आचार्याय$^{4/1}$ नमः। Salutation to that teacher.

एतस्मै$^{4/1}$ आचार्याय$^{4/1}$ नमः। Salutation to this teacher.

कस्मै$^{4/1}$ आचार्याय$^{4/1}$ नमः। Salutation to which teacher?

11.

ताम्याम्$^{4/2}$ देवाभ्याम्$^{4/2}$ नमः। Salutation to those two deities.

एताम्याम्$^{4/2}$ देवाभ्याम्$^{4/2}$ नमः। Salutation to these two deities.

काम्याम्$^{4/2}$ देवाभ्याम्$^{4/2}$ नमः। Salutation to which two deities?

12.

तेभ्यः$^{4/3}$ जनेम्यः$^{4/3}$ स्वस्ति । May auspiciousness be for those people.

एतेभ्यः$^{4/3}$ जनेम्यः$^{4/3}$ स्वस्ति । May auspiciousness be for those people.

केभ्यः$^{4/3}$ जनेम्यः$^{4/3}$ स्वस्ति । May auspiciousness be for which people?

13.

तस्मात्$^{5/1}$ हस्तात्$^{5/1}$ घटः पतति । From that hand the pot falls.

एतस्मात्$^{5/1}$ हस्तात्$^{5/1}$ घटः पतति । From this hand the pot falls.

कस्मात्$^{5/1}$ हस्तात्$^{5/1}$ घटः पतति । From which hand does the pot fall?

14.

तस्य$^{6/1}$ पुरुषस्य$^{6/1}$ पुत्रः व्रजति । The son of that person goes.

एतस्य$^{6/1}$ पुरुषस्य$^{6/1}$ पुत्रः व्रजति । The son of this person goes.

कस्य$^{6/1}$ पुरुषस्य$^{6/1}$ पुत्रः व्रजति । The son of which person goes?

15.

तयोः $^{6/2}$ जीवयोः $^{6/2}$ सम्बन्धं बोधति। (He) knows the relationship of those two individuals.

एतयोः $^{6/2}$ जीवयोः $^{6/2}$ सम्बन्धं बोधति। (He) knows the relationship of these two individuals.

कयोः $^{6/2}$ जीवयोः $^{6/2}$ सम्बन्धं बोधति। The relationship of Which two individuals does (he) know?

16.

तेषाम् $^{6/3}$ जनानाम् $^{6/3}$ **ग्रामे तिष्ठति । (** He) stays in the village of those people.

एतेषाम् $^{6/3}$ जनानाम् $^{6/3}$ **ग्रामे तिष्ठति । (** He) stays in the village of these people.

केषाम् $^{6/3}$ जनानाम् $^{6/3}$ **ग्रामे तिष्ठति ।** In the village of wose people does (he) stay?

17.

तस्मिन् $^{7/1}$ देशे $^{7/1}$ निवसति । (He) lives in that place.

एतस्मिन् $^{7/1}$ देशे $^{7/1}$ निवसति । (He) lives in this place.

कस्मिन् $^{7/1}$ देशे $^{7/1}$ निवसति । In which place does (he) live?

18.

तेषु $^{7/3}$ कालेषु $^{7/3}$ **तिष्ठति ।** (He) stays in those times.

एतेषु $^{7/3}$ कालेषु $^{7/3}$ **तिष्ठति ।** (He) stays in these times.

केषु $^{7/3}$ कालेषु $^{7/3}$ **तिष्ठति ।** In which times does (he) stay?

Exercise #19 – अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः

1. मित्रम् $^{1/1}$ फलानि $^{2/3}$ खादति $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – खादति

- धातुः – खाद् (1P) to eat
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III (प्रथमपुरुषः)/1 (एकवचनम्)

सुबन्तं पदम् – मित्रम्

- प्रातिपदिकम् – मित्र (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः) friend
- सुप्-प्रत्ययः – 1 (प्रथमा विभक्तिः)/1 (एकवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to खादति

सुबन्तं पदम् – फलानि

- प्रातिपदिकम् – फल (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 2 (द्वितीया विभक्तिः)/3 (बहुवचनम्)
- विभक्ति-अर्थः - कर्मणि द्वितीया to खादति

A friend eats the fruits.

2. **कमले** $^{1/2}$ **जले** $^{7/1}$ **प्रकाशेते** $^{III/2}$ ।

तिङन्तं पदम् – प्रकाशेते

- **धातुः** – काश् (1A) to shine; प्र + काश् to shine, to look brilliant
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/प्रथमपुरुषः/द्विवचनम्

सुबन्तं पदम् – कमले

- **प्रातिपदिकम्** – कमल (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः)
- **सुप्-प्रत्ययः** – प्रथमा विभक्तिः/द्विवचनम्
- **विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा** to **प्रकाशेते**

सुबन्तं पदम् - जले

- **प्रातिपदिकम्** – जल (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः)
- **सुप्-प्रत्ययः** – सप्तमीविभक्तिः/एकवचनम्
- **विभक्ति-अर्थः – अधिकारणे सप्तमी** to **प्रकाशेते**

Two lotuses shine in the water.

3. पर्णानि $^{1/3}$ वृक्षात् $^{5/1}$ पतन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् – पतन्ति

- धातुः – पत् (1P) to fall
- तिङ्-प्रत्ययः - लट्/कर्तरि प्रयोगः/प्रथमपुरुषः/बहुवचनम्

सुबन्तं पदम् – पर्णानि

- प्रातिपदिकम् – पर्ण (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः) leaf
- सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/बहुवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to पतन्ति

सुबन्तं पदम् – वृक्षात्

- प्रातिपदिकम् – वृक्ष (अकारान्तः पुंलिङ्गः) tree
- सुप्-प्रत्ययः – पञ्चमी विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः - अपादाने पञ्चमी to पतन्ति

Leaves fall from the tree.

4. सुखम् $^{1/1}$ इन्द्रियैः $^{3/3}$ अनुभूयते $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् - अनुभूयते

- धातुः – भू (1P) to be; अनु +भू to experience
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्मणि प्रयोगः/प्रथमपुरुषः/एकवचनम्

सुबन्तं पदम् – सुखम्

- प्रातिपदिकम् – सुख (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः) happiness
- सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to अनुभूयते

सुबन्तं पदम् – इन्द्रियैः

- प्रातिपदिकम् – इन्द्रिय (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः) sense organ
- सुप्-प्रत्ययः – तृतीया विभक्तिः/बहुवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – करणे तृतीया to अनुभूयते

Happiness is experienced by sense organs.

5. मित्राणि $^{1/3}$ नगरात् $^{5/1}$ वनम् $^{2/1}$ प्रति ^{0} गच्छन्ति $^{III/3}$ ।

तिङन्तं पदम् – गच्छन्ति

- धातुः – गम् (1P) to go
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/प्रथमपुरुषः/बहुवचनम्

सुबन्तं पदम् – मित्राणि

- प्रातिपदिकम् – मित्र (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः) friend
- सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/बहुवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to गच्छन्ति

सुबन्तं पदम् – नगरात्

- प्रातिपदिकम् – नगर (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः) town
- सुप्-प्रत्ययः – पञ्चमी विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – अपादाने पञ्चमी to गच्छन्ति

सुबन्तं पदम् – वनम्

- प्रातिपदिकम् – वन (अकारान्तः/नपुंसकलिङ्गः) forest
- सुप्-प्रत्ययः – द्वितीया विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः - कर्मणि द्वितीया to गच्छन्ति

सुबन्तं पदम् – प्रति

- प्रातिपदिकम् – प्रति (अव्ययपदम्) towards

Friends go to the forest from the town.

6. शास्त्राणाम् $^{6/3}$ वाक्येभ्यः $^{5/3}$ ज्ञानम् $^{1/1}$ प्राप्यते $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – प्राप्यते

- धातुः – आप् (5P) to pervade; प्र + आप् to obtain
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्मणि प्रयोगः/प्रथमपुरुषः/एकवचनम्

सुबन्तं पदम् – शास्त्राणाम्

- प्रातिपदिकम् – शास्त्र (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः) scripture
- सुप्-प्रत्ययः – षष्ठी विभक्तिः/बहुवचनम्
- विभक्ति-अर्थः - सम्बन्धे षष्ठी to वाक्येभ्यः

सुबन्तं पदम् – वाक्येभ्यः

- प्रातिपदिकम् – वाक्य (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः) sentense
- सुप्-प्रत्ययः – पञ्चमी विभक्तिः/बहुवचनम्

- विभक्ति-अर्थः – हेतौ/अपादाने पञ्चमी to प्राप्यते

सुबन्तं पदम् – ज्ञानम्

- प्रातिपदिकम् – ज्ञान (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः) knowledge
- सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to प्राप्यते

Knowledge is obtained from the sentences of the scriptures.

7. कारणस्य $^{6/1}$ गुणः $^{1/1}$ कार्ये $^{7/1}$ दृश्यते $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – दृश्यते

- धातुः – दृश् (1P) to see
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्मणि प्रयोगः/प्रथमपुरुषः/एकवचनम्

सुबन्तं पदम् – कारणस्य

- प्रातिपदिकम् – कारण (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः) cause
- सुप्-प्रत्ययः – षष्ठी विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – सम्बन्धे षष्ठी to गुणः

सुबन्तं पदम् – गुणः

- प्रातिपदिकम् – गुण (अकारान्तः पुंलिङ्गः) quality
- सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः - कर्मणि प्रथमा to दृश्यते

सुबन्तं पदम् – कार्ये

- प्रातिपदिकम् – कार्य (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः) effect
- सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः - अधिकारणे सप्तमी (विषय-सप्तमी) to दृश्यते

The quality of the cause is seen in the effect.

8. अन्ने $^{7/1}$ सति $^{7/1}$ शरीरम् $^{1/1}$ पुष्यते $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – पुष्यते

- धातुः – पुष् (1P) to nourish
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्मणि प्रयोगः/प्रथमपुरुषः/एकवचनम्

सुबन्तं पदम् – अन्ने

- प्रातिपदिकम् – अन्न (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः) food
- सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – सति सप्तमी

सुबन्तं पदम् - सति

- प्रातिपदिकम् - सत् (तकारान्तः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – सप्तमी विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – adjective to अन्ने

सुबन्तं पदम् - शरीरम्

- प्रातिपदिकम् – शरीर (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः) body
- सुप्-प्रत्ययः – प्रथमा विभक्तिः/एकवचनम्
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to पुष्यते

When there is food, the body is nourished.

<u>Exercise #20 – नपुंसकलिङ्गः सर्वनाम-शब्दः (neuter pronouns)</u>

1.

सर्वम्$^{1/1}$ दुःखम्$^{1/1}$ अनुभूयते$^{III/1}$ । All the unhappiness is experienced.

एकम्$^{1/1}$ दुःखम्$^{1/1}$ अनुभूयते$^{III/1}$ । some unhappiness is experienced.

अन्यत्$^{1/1}$ दुःखम्$^{1/1}$ अनुभूयते$^{III/1}$ । The other unhappiness is experienced.

परम्$^{1/1}$ दुःखम्$^{1/1}$ अनुभूयते$^{III/1}$ । The other/ultimate unhappiness is experienced.

तत्$^{1/1}$ दुःखम्$^{1/1}$ अनुभूयते$^{III/1}$ । That unhappiness is experienced.

एतत्$^{1/1}$ दुःखम्$^{1/1}$ अनुभूयते$^{III/1}$ । This unhappiness is experienced.

किम्$^{1/1}$ दुःखम्$^{1/1}$ अनुभूयते$^{III/1}$ । Which unhappiness is experienced?

2.

सर्वाणि$^{1/3}$ शास्त्राणि$^{1/3}$ अवगम्यन्ते$^{III/3}$ । All the scriptures are understood.

एकानि$^{1/3}$ शास्त्राणि$^{1/3}$ अवगम्यन्ते$^{III/3}$ । Some scriptures are understood.

अन्यानि$^{1/3}$ शास्त्राणि$^{1/3}$ अवगम्यन्ते$^{III/3}$ । Other scriptures are understood.

पराणि$^{1/3}$ शास्त्राणि$^{1/3}$ अवगम्यन्ते$^{III/3}$ । Other scriptures are understood.

तानि$^{1/3}$ शास्त्राणि$^{1/3}$ अवगम्यन्ते$^{III/3}$ । Those scriptures are understood.

एतानि$^{1/3}$ शास्त्राणि$^{1/3}$ अवगम्यन्ते$^{III/3}$ । These scriptures are understood.

कानि$^{1/3}$ शास्त्राणि$^{1/3}$ अवगम्यन्ते$^{III/3}$ । Which scriptures are understood?

3.

सर्वस्मात्$^{5/1}$ अन्नात्$^{5/1}$ शरीरम्$^{1/1}$ जायते$^{III/1}$ । From all the food the body is born.

एकस्मात्$^{5/1}$ अन्नात्$^{5/1}$ शरीरम्$^{1/1}$ जायते$^{III/1}$ । From some food the body is born.

अन्यस्मात्$^{5/1}$ अन्नात्$^{5/1}$ शरीरम्$^{1/1}$ जायते$^{III/1}$ । From the other food the body is born.

परस्मात्$^{5/1}$ अन्नात्$^{5/1}$ शरीरम्$^{1/1}$ जायते$^{III/1}$ । From the other food the body is born.

तस्मात्$^{5/1}$ अन्नात्$^{5/1}$ शरीरम्$^{1/1}$ जायते$^{III/1}$ । From that food the body is born.

एतस्मात्$^{5/1}$ अन्नात्$^{5/1}$ शरीरम्$^{1/1}$ जायते$^{III/1}$ । From this food the body is born.

कस्मात्$^{5/1}$ अन्नात्$^{5/1}$ शरीरम्$^{1/1}$ जायते$^{III/1}$ । From which food is the body born?

4.

सर्वेषाम्$^{6/3}$ कार्याणाम्$^{6/3}$ कारणम्$^{1/1}$ अस्ति$^{III/1}$। There is a cause for all the effects.

एकेषाम्$^{6/3}$ कार्याणाम्$^{6/3}$ कारणम्$^{1/1}$ अस्ति$^{III/1}$।	There is a cause for some effects.
अन्येषाम्$^{6/3}$ कार्याणाम्$^{6/3}$ कारणम्$^{1/1}$ अस्ति$^{III/1}$।	There is a cause for other effects.
परेषाम्$^{6/3}$ कार्याणाम्$^{6/3}$ कारणम्$^{1/1}$ अस्ति$^{III/1}$।	There is a cause for other effects.
तेषाम्$^{6/3}$ कार्याणाम्$^{6/3}$ कारणम्$^{1/1}$ अस्ति$^{III/1}$।	There is a cause for those effects.
एतेषाम्$^{6/3}$ कार्याणाम्$^{6/3}$ कारणम्$^{1/1}$ अस्ति$^{III/1}$।	There is a cause for these effects.
केषाम्$^{6/3}$ कार्याणाम्$^{6/3}$ कारणम्$^{1/1}$ अस्ति$^{III/1}$।	For which effects is there a cause?

5.

सर्वस्मिन्$^{7/1}$ अरण्ये$^{7/1}$ फलानि$^{1/3}$ वर्तन्ते$^{III/3}$ ।	There are fruits in all forest.
एकस्मिन्$^{7/1}$ अरण्ये$^{7/1}$ फलानि$^{1/3}$ वर्तन्ते$^{III/3}$ ।	There are fruits in a forest.
अन्यस्मिन्$^{7/1}$ अरण्ये$^{7/1}$ फलानि$^{1/3}$ वर्तन्ते$^{III/3}$ ।	There are fruits in the other forest.
परस्मिन्$^{7/1}$ अरण्ये$^{7/1}$ फलानि$^{1/3}$ वर्तन्ते$^{III/3}$ ।	There are fruits in the other forest.
तस्मिन्$^{7/1}$ अरण्ये$^{7/1}$ फलानि$^{1/3}$ वर्तन्ते$^{III/3}$ ।	There are fruits in that forest.
एतस्मिन्$^{7/1}$ अरण्ये$^{7/1}$ फलानि$^{1/3}$ वर्तन्ते$^{III/3}$ ।	There are fruits in this forest.
कस्मिन्$^{7/1}$ अरण्ये$^{7/1}$ फलानि$^{1/3}$ वर्तन्ते$^{III/3}$ ।	In which forest are there fruits?

6

सर्वाणि$^{1/3}$ मित्राणि$^{1/3}$ गच्छन्ति$^{III/3}$।	All the friends go.
एकानि$^{1/3}$ मित्राणि$^{1/3}$ गच्छन्ति$^{III/3}$।	Some friends go.
अन्यानि$^{1/3}$ मित्राणि$^{1/3}$ गच्छन्ति$^{III/3}$।	Other friends go.
पराणि$^{1/3}$ मित्राणि$^{1/3}$ गच्छन्ति$^{III/3}$।	Other friends go.
तानि$^{1/3}$ मित्राणि$^{1/3}$ गच्छन्ति$^{III/3}$।	Those friends go.
एतानि$^{1/3}$ मित्राणि$^{1/3}$ गच्छन्ति$^{III/3}$।	These friends go.
कानि$^{1/3}$ मित्राणि$^{1/3}$ गच्छन्ति$^{III/3}$।	Which friends go?

7.

सर्वस्मै$^{4/1}$ मित्राय$^{4/1}$ वस्त्रम्$^{2/1}$ ददाति$^{III/1}$।	(He) gives the garment to all friend.
एकस्मै$^{4/1}$ मित्राय$^{4/1}$ वस्त्रम्$^{2/1}$ ददाति$^{III/1}$।	(He) gives the garment to a friend.
अन्यस्मै$^{4/1}$ मित्राय$^{4/1}$ वस्त्रम्$^{2/1}$ ददाति$^{III/1}$।	(He) gives the garment to another friend.
परस्मै$^{4/1}$ मित्राय$^{4/1}$ वस्त्रम्$^{2/1}$ ददाति$^{III/1}$।	(He) gives the garment to another friend.
तस्मै$^{4/1}$ मित्राय$^{4/1}$ वस्त्रम्$^{2/1}$ ददाति$^{III/1}$।	(He) gives the garment to that friend.
एतस्मै$^{4/1}$ मित्राय$^{4/1}$ वस्त्रम्$^{2/1}$ ददाति$^{III/1}$।	(He) gives the garment to this friend.

कस्मै $^{4/1}$ मित्राय $^{4/1}$ वस्त्रम् $^{2/1}$ ददाति $^{III/1}$। To which friend does he give the garment?

8.

सर्वस्मात् $^{5/1}$ कारणात् $^{5/1}$ सः $^{1/1}$ मुह्यति $^{III/1}$ । He is confused by every reason.

एकस्मात् $^{5/1}$ कारणात् $^{5/1}$ सः $^{1/1}$ मुह्यति $^{III/1}$ । He is confused by a reason.

अन्यस्मात् $^{5/1}$ कारणात् $^{5/1}$ सः $^{1/1}$ मुह्यति $^{III/1}$ । He is confused by another reason.

परस्मात् $^{5/1}$ कारणात् $^{5/1}$ सः $^{1/1}$ मुह्यति $^{III/1}$ । He is confused by another reason.

तस्मात् $^{5/1}$ कारणात् $^{5/1}$ सः $^{1/1}$ मुह्यति $^{III/1}$ । He is confused by that reason.

एतस्मात् $^{5/1}$ कारणात् $^{5/1}$ सः $^{1/1}$ मुह्यति $^{III/1}$ । He is confused by this reason.

कस्मात् $^{5/1}$ कारणात् $^{5/1}$ सः $^{1/1}$ मुह्यति $^{III/1}$ । By which reason is he confused?

9.

सर्वेषाम् $^{6/3}$ शास्त्राणाम् $^{6/3}$ तत्त्वम् $^{2/1}$ जानाति $^{III/1}$ सः $^{1/1}$ । He knows the truth of all the scriptures.

एकेषाम् $^{6/3}$ शास्त्राणाम् $^{6/3}$ तत्त्वम् $^{2/1}$ जानाति $^{III/1}$ सः $^{1/1}$ । He knows the truth of some scriptures.

अन्येषाम् $^{6/3}$ शास्त्राणाम् $^{6/3}$ तत्त्वम् $^{2/1}$ जानाति $^{III/1}$ सः $^{1/1}$ । He knows the truth of other scriptures.

परेषाम् $^{6/3}$ शास्त्राणाम् $^{6/3}$ तत्त्वम् $^{2/1}$ जानाति $^{III/1}$ सः $^{1/1}$ । He knows the truth of other scriptures.

तेषाम् $^{6/3}$ शास्त्राणाम् $^{6/3}$ तत्त्वम् $^{2/1}$ जानाति $^{III/1}$ सः $^{1/1}$ । He knows the truth of those scriptures.

एतेषाम् $^{6/3}$ शास्त्राणाम् $^{6/3}$ तत्त्वम् $^{2/1}$ जानाति $^{III/1}$ सः $^{1/1}$ । He knows the truth of these scriptures.

केषाम् $^{6/3}$ शास्त्राणाम् $^{6/3}$ तत्त्वम् $^{2/1}$ जानाति $^{III/1}$ सः $^{1/1}$ । Of which scriptures does he know the truth?

10.

सर्वस्मिन् $^{7/1}$ प्रकरणे $^{7/1}$ एतद् $^{1/1}$ वाक्यम् $^{1/1}$ दृश्यते $^{III/1}$ । This sentence is seen in all the section.

एकस्मिन् $^{7/1}$ प्रकरणे $^{7/1}$ एतद् $^{1/1}$ वाक्यम् $^{1/1}$ दृश्यते $^{III/1}$ । This sentence is seen in a section.

अन्यस्मिन् $^{7/1}$ प्रकरणे $^{7/1}$ एतद् $^{1/1}$ वाक्यम् $^{1/1}$ दृश्यते $^{III/1}$ । This sentence is seen in another section.

परस्मिन्$^{7/1}$ प्रकरणे$^{7/1}$ एतद्$^{1/1}$ वाक्यम्$^{1/1}$ दृश्यते$^{III/1}$ ।	This sentence is seen in another section.
तस्मिन्$^{7/1}$ प्रकरणे$^{7/1}$ एतद्$^{1/1}$ वाक्यम्$^{1/1}$ दृश्यते$^{III/1}$ ।	This sentence is seen in that section.
एतस्मिन्$^{7/1}$ प्रकरणे$^{7/1}$ एतद्$^{1/1}$ वाक्यम्$^{1/1}$ दृश्यते$^{III/1}$ ।	This sentence is seen in this section.
कस्मिन्$^{7/1}$ प्रकरणे$^{7/1}$ एतद्$^{1/1}$ वाक्यम्$^{1/1}$ दृश्यते$^{III/1}$ ।	This sentence is seen in which section.

Exercise #21 – Relative pronouns in neuter

1. यद् [1/1] अद्यते [III/1] तद् [1/1] अन्नम् [1/1] ।

तिङन्तं पदम् – अद्यते

- धातुः – अद् (2P) to eat
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – यद्

- प्रातिपदिकम् – यद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः नपुंसकलिङ्गः) that which
- सुप्-प्रत्ययः – 1/1
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to अद्यते

सुबन्तं पदम् – तद्

- प्रातिपदिकम् – तद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः नपुंसकलिङ्गः) that
- सुप्-प्रत्ययः – 1/1
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to (भवति)/कर्मणि प्रथमा to (उच्यते)

सुबन्तं पदम् – अन्नम्

- प्रातिपदिकम् – अन्न (अकारन्तः नपुंसकलिङ्गः) food
- सुप्-प्रत्ययः – 1/1
- विभक्ति-अर्थः – complement to तद्

Translation: That which is eaten is food/is called food.

2. यद् [1/1] नेत्राभ्याम् [3/2] दृश्यते [III/1] तद् [1/1] रूपम् [1/1] ।

तिङन्तं पदम् – दृश्यते

- धातुः – दृश् (1P) to see
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – यद्

- प्रातिपदिकम् – यद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः नपुंसकलिङ्गः) that which
- सुप्-प्रत्ययः – 1/1
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to दृश्यते

सुबन्तं पदम् – नेत्राभ्याम्

- प्रातिपदिकम् – नेत्र (अकारन्तः नपुंसकलिङ्गः) eye

- सुप्-प्रत्ययः – 3/2
- विभक्ति-अर्थः – करणे तृतीय **to** दृश्यते

सुबन्तं पदम् – तद्

- प्रातिपदिकम् – तद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः नपुंसकलिङ्गः) that
- सुप्-प्रत्ययः – 1/1
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to (भवति)/कर्मणि प्रथमा to (उच्यते)

सुबन्तं पदम् – रूपम्

- प्रातिपदिकम् – रूप (अकारन्तः नपुंसकलिङ्गः) shape, form
- सुप्-प्रत्ययः – 1/1
- विभक्ति-अर्थः – complement to तद्

Translation: That which is seen with two eyes is called a form.

3. यानि $^{1/3}$ पत्राणि $^{1/3}$ पतन्ति $^{III/3}$ तानि $^{2/3}$ दह $^{II/1}$

तिङन्तं पदम् – पतन्ति

- धातुः – पत् (1P) to fall
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/ कर्तरि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् – यानि

- प्रातिपदिकम् – यद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः नपुंसकलिङ्गः) that which
- सुप्-प्रत्ययः – 1/3
- विभक्ति-अर्थः – **adjective** to पत्राणि

सुबन्तं पदम् – पत्राणि

- प्रातिपदिकम् – पत्र (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः) leaf
- सुप्-प्रत्ययः – 1/3
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to पतन्ति

सुबन्तं पदम् – तद्

- प्रातिपदिकम् – तद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः नपुंसकलिङ्गः) that
- सुप्-प्रत्ययः – 2/3
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि द्वितीया to दह

तिङन्तं पदम् – दह

- धातुः – हद् (1P) to burn
- तिङ्-प्रत्ययः – लोट्/ कर्तरि प्रयोगः/II/1

Translation: Burn those leave which fall.

4. पुरुषः$^{1/1}$ यत्$^{2/1}$ कार्यम्$^{2/1}$ करोति$^{III/1}$ तेन$^{3/1}$ ईश्वरम्$^{2/1}$ अर्चति$^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – करोति

- धातुः – कृ (8U) to do
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – पुरुषः

- प्रातिपदिकम् – पुरुष (अकारान्तः पुंलिङ्गः) person
- सुप्-प्रत्ययः – 1/1
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to करोति/अर्चति

सुबन्तं पदम् – यद्

- प्रातिपदिकम् – यद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः नपुंसकलिङ्गः) that which
- सुप्-प्रत्ययः – 2/1
- विभक्ति-अर्थः – adjective to कार्यम्

सुबन्तं पदम् – कार्यम्

- प्रातिपदिकम् – कार्य (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः) word
- सुप्-प्रत्ययः – 2/1
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि द्वितीया to करोति

सुबन्तं पदम् – तेन

- प्रातिपदिकम् – तद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः नपुंसकलिङ्गः) that
- सुप्-प्रत्ययः – 3/1
- विभक्ति-अर्थः – करणे तृतीया to अर्चति

सुबन्तं पदम् – ईश्वरम्

- प्रातिपदिकम् – ईश्वर (अकारान्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 2/1
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि द्वितीया to अर्चति

तिङन्तं पदम् – अर्चति

- धातुः – अर्च् (1P) to worship
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

Translation: That which work a person does, by that he worships Īśvara.

5. येन [3/1] फलानि [1/3] प्राप्यन्ते [III/3] तत् [1/1] साधनम् [1/1] ।

तिङन्तं पदम् – प्राप्यन्ते

- धातुः – आप् (5P) to pervade; प्र + आप् to obtain, to reach
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् – येन

- प्रातिपदिकम् – यद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 3/1
- विभक्ति-अर्थः – करणे तृतीया to प्राप्यन्ते

सुबन्तं पदम् – फलानि

- प्रातिपदिकम् – फल (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1/3
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to प्राप्यन्ते

सुबन्तं पदम् – तत्

- प्रातिपदिकम् – तद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1/1
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to (भवति)

सुबन्तं पदम – साधनम्

- प्रातिपदिकम् – साधन (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1/1
- विभक्ति-अर्थः – compliment to तत्

Translation: By which results are gained is the means.

6. यस्मात् [5/1] कारणात् [5/1] शरीरम् [1/1] जायते [III/1] तस्य [6/1] तत्त्वम् [1/1] शास्त्रेण [3/1] ज्ञायते [III/1]

तिङन्तं पदम् – जायते

- धातुः – जन् (4A) to be born,
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – यस्मात्

- प्रातिपदिकम् – यद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 5/1
- विभक्ति-अर्थः – adjective to कारणात्

सुबन्तं पदम् – कारणात्

- प्रातिपदिकम् – कारण (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 5/1
- विभक्ति-अर्थः – अपादाने पञ्चमी to जायते (1.4.30 जनिकर्तुः प्रकृतिः। ~ अपादानम्)

सुबन्तं पदम् – शरीरम्

- प्रातिपदिकम् – शरीर (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1/1
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to जायते

सुबन्तं पदम् – तस्य

- प्रातिपदिकम् – तद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 6/1
- विभक्ति-अर्थः – सम्बन्धे षष्ठी to तत्त्वम्

सुबन्तं पदम् – तत्त्वम्

- प्रातिपदिकम् – तत्त्व (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1/1
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to ज्ञायते

सुबन्तं पदम् – शास्त्रेण

- प्रातिपदिकम् – शास्त्र (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 3/1
- विभक्ति-अर्थः – करणे तृतीया to ज्ञायते

Translation: The truth of the cause, by which body is born, is known by scripture.

7. यैः $^{3/3}$ पुरुषः $^{1/1}$ बध्यते $^{III/1}$ तेषाम् $^{6/3}$ दुःखानाम् $^{6/3}$ उपशमः $^{1/1}$ इष्यते $^{III/1}$ ।

तिङन्तं पदम् – बध्यते

- धातुः – बध् (1A) to bind
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/1

सुबन्तं पदम् – यैः

- प्रातिपदिकम् – यद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 3/3
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि तृतीया to बध्यते

सुबन्तं पदम् – पुरुषः

- प्रातिपदिकम् – पुरुष (अकारान्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1/1
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to बध्यते

सुबन्तं पदम् – तेषाम्

- प्रातिपदिकम् – तद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 6/3
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि तृतीया to बध्यते

सुबन्तं पदम् – दुःखानाम्

- प्रातिपदिकम् – दुःख (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 6/3
- विभक्ति-अर्थः – सम्बन्धे to उपशमः

सुबन्तं पदम् – उपशमः

- प्रातिपदिकम् – उपशम (अकारान्तः पुंलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1/1
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि प्रथमा to इष्यते

तिङन्तं पदम् – इष्यते

- धातुः – इष् (6P) to desire, to wish
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्मणि प्रयोगः/III/1

Translation: Resolution of those miseries, by them a person is bound, is wished

8. यस्मिन् $^{7/1}$ प्रकरणे $^{7/1}$ महावाक्यानि $^{1/3}$ सन्ति $^{III/3}$ तत् $^{2/1}$ पठामि $^{I/1}$ ।

यद्-clause

तिङन्तं पदम् – सन्ति

- धातुः – अस् (2P) to be
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/III/3

सुबन्तं पदम् – यस्मिन्

- प्रातिपदिकम् – यद् (दकारान्तः सर्वनामशब्दः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 7/1
- विभक्ति-अर्थः – adjective to प्रकरणे

सुबन्तं पदम् – प्रकरणे

- प्रातिपदिकम् – प्रकरण (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 7/1
- विभक्ति-अर्थः – अधिकरणे सप्तमी to सन्ति

सुबन्तं पदम् – महावाक्यानि

- प्रातिपदिकम् – महावाक्य (अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 1/3
- विभक्ति-अर्थः – कर्तरि प्रथमा to सन्ति

तद्-clause

तिङन्तं पदम् – पठामि

- धातुः – पठ् (1P) to read, to study
- तिङ्-प्रत्ययः – लट्/कर्तरि प्रयोगः/I/1

सुबन्तं पदम् – तत्

- प्रातिपदिकम् – तद (दकारान्तः सर्वनामशब्दः नपुंसकलिङ्गः)
- सुप्-प्रत्ययः – 2/1
- विभक्ति-अर्थः – कर्मणि द्वितीया to पठामि

8. यस्मिन्$^{7/1}$ प्रकरणे$^{7/1}$ महावाक्यानि$^{1/3}$ सन्ति$^{III/3}$ तत्$^{2/1}$ पठामि$^{I/1}$ ।

I study that section, in which there are Mahāvāvyas.

www.arshaavinash.in

WEBSITE FOR FREE E-BOOKS ON VEDANTA, SANSKRIT & INDIAN CULTURE

Available books are :

PUJYA SWAMI DAYANANDA SARASWATI - A BRIEF BIOGRAPHY by N. Avinashilingam in English, Hindi, Tamil, Telugu, Kannada, French, Japanese, Spanish and Portuguese.

SWAMI PARAMARTHANANDA'S BOOKS : Introduction to Vedanta, Tattva Bodha, Bhagavad Gita (3329 pages), Isavasya Upanisad, Kenopanisad, Kathopanisad, Prasna Upanisad, Mundaka Upanisad, Mandukya Upanisad with karika, Taittiriya Upanisad, Aitareya Upanisad, Chandogya Upanisad, Brihadarnyaka Upanisad (1190 pages), Kaivalya Upanisad, Brahma Sutra (1486 pages), Bhagavad Gita Bashyam, Mandukaya Upanisad Bashyam, Niti Satakam, Vairagya Satakam, Atma Bodha, Vivekachudamani (2038 pages), Sarva Vedanta Siddhanta Sara Sangraha, Panchadasi, Manisha Panchakam, Upadesha Saara, Saddarsanam, Jayanteya Gita, Jiva Yatra, Advaita Makaranda, Dakshinamurthy Stotram, Drg Drsya Viveka, Naishkarmya Siddhi, Vichara Sagaram, Vakyavritti, Upadesa Sahasri, Aparokshanubhuti, Rama Gita, Profound Q & A on Vedanta etc.

MICHIKA'S BOOKS ON SANSKRIT GRAMMAR : Enjoyable Sanskrit Grammar Books- Basic Structure of Language, Phonetics & Sandhi, Derivatives (Pancavrttayah), Dhatukosah, Astadhyayi, Study Guide to Panini Sutras through Lagu Siddhanta Kaumudi, Grammatical analysis of Gita, etc.

THERE ARE MANY MORE BOOKS & ARTICLES ON INDIAN CULTURE & SPIRITUALITY, CHANTING, YOGA AND MEDITATION

PRINTING & FREE DISTRIBUTION OF PUJYA SWAMI DAYANANDA SARASWATI'S BRIEF BIOGRAPHY - in English, Tamil and Telugu.

WEEKLY VEDANTA CLASSES conducted at COIMBATORE.

DONATIONS TO THE TRUST ARE WELCOME AND ARE EXEMPT UNDER SECTION 80G OF INCOME TAX ACT 1961

ARSHA AVINASH FOUNDATION

104, Third Street, Tatabad, Coimbatore 641012, India.

Phone : **+ 91 9487373635**

E mail : arshaavinash.in@gmail.com